

Vegyes közlemények.

A lopásról.)*

A mult évi zsebkönyvben hason cím alatt megjelent cikkünkben a tolvaj előkészületeivel, felszereléssel és segédeinek működésével foglalkoztunk. Jelen cikkünk célja magát a lopás keresztülvitelét bonczkés alá venni és egyúttal a lopás egyes válfajait ismertetni.

*

5. A lopás keresztülvitele.

A lopásnál is — csak úgy, mint minden más bűncselekménynél — a tényállás megállapítása a főteendőnk és a ki csak némi kilátással az eredményre egyrészt tisztába akar jönni azzal, hogy ki követte el az illető lopást és a ki másrészt a gyanúsított egyént célirányosan ki akarja hallgatni, annak okvetlenül mindenképp előtt a lopás színhelyét látnia kellett és pedig lehetőleg rögtön a lopás elkövetése után. A legtöbb esetben a csendőrök, kik a helyszínén megjelennek, megelégednek azzal hogy megállapítják, hogy merre mászott be a tolvaj, mit lopott ott és merre távozott ismét s a jelentés, melyet az örs a hatóságnak tesz, rendszeren azzal végződik, hogy «a tettes semmi nyomot sem hagyott hátra» vagy «semmi nyom sem találtatott, melynek alapján a tettes kideríthető lenne».

Pedig a legtöbb esetben ez nem felel meg a valóságnak, mert a legfontosabb «nyomot» a tolvaj majdnem minden esetben visszahagyja és ezen nyom a lopás keresztülvitelének módja.

*) Dr. Hans Gross, gráci cs. kir. ügyész-helyettes «Lehrbuch für den Ausforschungsdienst der k. k. Gendarmerie» és «Handbuch für Untersuchungsrichter etc.» című könyvei nyomán. A szerző engedélyével.

Minden tolvaj ugyanis — kivéve talán az alkalmi tolvajt — bizonyos jellemző, félre nem ismerhető rendszert követ a lopás elkövetésénél és ettől csak nagy ritkán tér el és attól sohasem képes teljesen megválni. Némely esetben a tolvaj ezen rendszere oly feltűnő és szembeötölő, hogy még a kevésbé gyakorlott szem is a különbséget észre veszi. De miután egyrészt a tapasztalatlan csendőr nem képes az észlelteket csoportosítani, a fontosabbat a kevésbé fontostól elválasztani és mindent a mit látott, értékesíteni, míg másrészt az a jellemző «lopási rendszer» a legtöbb esetben nem is oly könnyen ismerhető fel és csak a gyakorlott, intelligens s szenvedélyes kutató képes a mindig hasonló, de sokszor igen finom vonásokat megtalálni s azokból fontos következtetéseket levezetni: ennél fogva a legtöbb lopás kiderítetlenül marad és az ügyetlen csendőr azzal vigasztalja magát, hogy nem talált semmi nyomra.

Sokszor halljuk, hogy bizonyos vidékeken gyakran történnek betöréseslopások, melyek a lakosságot nagy izgalomba ejtik vagy hogy bizonyos vásárok, búcsúhelyek stb. sűrűn látogattnak zsebtolvajok által: de miután úgy az egyik, mint a másik esetben «senki sem gyanúsítható alaposan», ennél fogva a betörés helyén a legtöbb esetben nem tartanak a csendőrök alapos helyszíni szemlét, a zsebtolvajlásoknál pedig nem is kérdezik ki a károsultakat tüzetesen, legfeljebb a forma kedvéért teljesítenek egy nyomozási szolgálatot és azután az eset a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról vezetett jegyzékbe iktatattik s azzal vége. Senki sem fogja ugyan állítani, hogy minden tolvaj okvetlenül kézre kerülne, ha a helyszíni szemle mindig szórászhasonlatoság ejtelnék meg és a tényálladék mindig lelkiismeretes pontossággal állapíthatnák meg; de mindenesetre a csendőrök sokkal többet derítenének ki és sokkal több lopásnak elejét vennék, ha még a legcsekélyebb lopásnál is ilyenén módon járnának el.

Az örsökön tulajdonképen a tolvajokról kétféle elő-

jegyzést kellene vezetni: egy *személyit*, melyben minden az örskörletben ismeretes tolvaj személyleírása és a nála észlelt sajátságos tulajdonságok bejegyzvék, míg a másik *dologi* előjegyzésbe valamennyi ki nem derített lopás és az azoknál észlelt különlegességek lennének bevezetendők.

Ez által az örs mindenekelőtt azon helyzetbe jutna, hogy a már ismeretes tolvajok eljárását előbb elkövetett lopásaikból pontosan ismerné és így főműködésük környékén lopási rendszerük úgyszólván lajstromozva volna. Ha már most az örskörletben ismét lopás történik, csak meg kell állapítani, vajjon az annak keresztülvitelénél követett eljárásból nem-e ismerhető fel a jegyzékben vezetett egyik vagy másik tolvaj lopási rendszere s ha tényleg ilyesmi megállapítható, akkor tudva van, hogy ki a tolvaj és hol keresendő. Ha pedig ismeretlen tettesek által több lopás követett el, melyek mindegyikénél ama bizonyos jellemző s mindig hasonló eljárási mód vagy legalább ilyen részlet felismerhető, akkor bátran arra lehet következtetni, hogy mind eme lopásokat egy s ugyanazon egyén követte el. S ha idővel sikerül egy tolvajt egy oly lopáson rajta érni, mely ugyanazon jellemző körülmények között követettett el, akkor könnyű lesz a többi, eddig kiderítetlenül maradt, de hasonló rendszer szerint elkövetett lopásokat reá bizonyítani.

Csak az alkalmi tolvaj nem követ lopásainál bizonyos rendszert, a többi tolvaj majdnem mind specialista és mindegyiknek meg van a maga rendszere.

A specialitás kétféle és pedig egyik a lopások nemére nézve, a mennyiben az illető betörő vagy zsebmetsző vagy belopódzó stb., a másik neme a specialitásnak felismerhető azon sajátlagos tulajdonságokban, melyekhez a tolvaj bármilyen okból hozzá szokott: így pl. egy tolvaj, ha pénzt lopott, nem vitte el az összes pénzt, hanem annak egy részét mindig meghagyta, úgy hogy a károsok azt gondolták, hogy házi tolvajjal van dolguk. Egy másik tolvaj, ki a házak padlásaiba lopódzott, előbb mindig egy kézi -bőröndöt lopott,

abba belerakta a padláson talált holmit és azután a bőröndöt kezében vive, nyugodtan távozott a házból.

Egy harmadik tolvaj ismét mindig csak nedves, száritásra kifüggesztett ruhát lopott, egy negyedik csak ajtókilincseket stb.

Természetesen a specialista tolvaj is egyes esetekben eltér rendes lopási módjától, így például az elbizakodottabb betörő, ki valódi gyönyört élvez, ha feszítő eszközeivel valami rácsot kiemelhet, nem fogja elmulasztani a keze ügyébe kerülő arany órást zsebre dugni, ha könnyen ellophatja. De majdnem kivétel nélkül állíthatjuk, hogy a specialista megszokott rendszerétől csak akkor tér el, ha a szükség vagy szerfelett kedvező alkalom őt arra készítik.

Némely tolvaj eljárásában oly sajátlagosságokra fogunk bukkanni, melyek a lopással magával ugyan semmi összeköttetésben nincsenek, de melyek arra szolgálhatnak, hogy a tolvajt kifürkészük vagy az elkövetett lopást reá bizonyítsuk. Az ember majdnem azt gondolhatná, hogy ezen sajátlagosságok babonáságból erednek, a mennyiben a tolvaj talán észrevehette, hogy tervei sikerülnek, ha emez vagy amaz szokásához ragaszkodott. Így pl. egy felette ügyes ékszertolvaj, — ha egy ékszerészhez belépett, kinél lopni akart — mindenkor «egy igen szép smaragdnyakék»-et kért. Egy igen elegáns zsebtolvaj a szállodákban, melyekben utazásai közben megszállt, mindig más nevet mondott be ugyan, de foglalkozását mindig mint «jávai borügynök» jegyezte be. Felső-Stájerországban egy hírhedt orvadász, kinek lelkét több erdész meglövése nyomta, vakmerő vadászki-rándulásain mindig (kormozott arcczal) elnyűtt köcsökalapját egy 2 láb hosszú fázántollal díszítette fel. A magyar-stájer határon éveken elelőtt egy hírhedt betörő banda működött, mely — ha a betörés sikerült — a színhelyen mindig egy olvasót hagyott hátra.

Londonban ezen század elején egész sorozata a

lopásoknak történt, melyeknél a tolvaj hihetetlen arczátlansággal, álkulccsal behatolt oly lakásokba, melyeknek birtokosai távol voltak és onnan elvitt mindent, a mi pénzt vagy értékesebb holmit talált. Ezen tolvaj felnyitott minden zárat, bármily szövényesen volt az készítve, s a lopás elkövetése után a zárat ismét becsukta, a nélkül, hogy azon valami rongálást észre lehetett volna venni. Eltekintve ezen tolvaj bámulatos ügyességétől, ténykedésében mégis valami feltűnő volt: ő ugyanis mindenkor valami különleges, erős és hónapokon át érezhető illatszert szagát hagyta hátra, mely mindig ugyanaz volt, de melyet senki sem ismert. Az akkori tudósítások tele vannak azzal, hogy mily ijedség szállta meg az embereket, ha lakásukba léptek és ezen illatszert szagát megérezték, mert már előre sejtették, hogy érzékeny kárt szenvedtek. Ezen veszedelmes, különös egyént sohasem sikerült megkeríteni. A legcsodálatraméltóbb a dologban az, hogy ezen átható és London minden rendőre előtt mint «tolvaj illatszert» ismeretes szag a tettest az utcán vagy bárhol másutt nem árulta el.

Ide tartoznak végül egyes kisebb ügyességek, fogások és műszaki fortélyok, melyeket a tolvajok az idők folyamán szereztek és azután rendszeresen alkalmaznak is. Sok esetben ezek ismerete nagyban hozzájárul a tettes kiderítéséhez és a személyazonosság megállapításához.

Ilyenmü praktikák számtalanok és csakis pontos s gondos tanulmányozás által válhatnak ismeretessékké és csoportosíthatók.

Igy pl. bizonyos vidéken minden betörés előtt a házőrző eb megmérgeztetett és pedig egy s ugyanazon méreggel. Vagy a tolvajok minden egyes esetben egy földszinti ablakon hatoltak be a nélkül, hogy azt bármiképp is megrongálták volna; ennél fogva joggal feltételezhető volt, hogy mindannyiszor sikerült nekik napközben az ablakot valami úton s módon felnyitni és látszólag ismét becsukni s így azután éjjel a behatolás könnyen és zaj nélkül volt

eszközölhető. Vagy némelykor észre lehet venni, hogy a függőlakatok valami különös módon lecsavartattak, vagy hogy az ablakrácsok valami különös módon át-fürészeltettek vagy hogy egy zár valami különös módon nyitattot fel stb., mindezek a fogások és for-télyok rendszerint egy és ugyanazon tettesre enged-nek következtetni, mert már az természetében fek-szik a tolvajoknak, hogy ha egyszer így csinálta és sikerrel, akkor biztosan másodszer és harmadszor is úgy fogja csinálni.

Egy bizonyos szerszám egyedüli birtoka is ily megkülönböztető következtetésekre jogosít fel. Így pl. Angolországban annak idején egyetlen egy ember birtokában volt oly, most már eléggé ismeretes pe-csétygyűrű, mely rejtett s rugókra járó késecskéket tartalmazott a zsebek felmetszésére. Ép úgy bizonyos betörő eszközök, különösen olyanok, melyek az úgy-nevezett «betörés mentes» pénztárak feltörésére alkal-masak, először mindig csak egyes betörők birtokában lesznek, mert ily eszközök birtoka az illetőnek nagy nyereséget biztosítanak mindaddig, míg mások is szert tehetnek ugyanily eszközökre s így hasonló mó-don igyekeznek meggazdagodni.

Az ily különlegességek gyűjtése és értékesítése minden közbiztonsági közeg kötelessége; de az ily különleges sajátságok észrevétele felette nehéz. Arra okvetlen nyílt tágkörü és nem az aprólékos dolgokon megakadó tekintetre van szükség, mert csak is az, a ki a kicsinyes dolgokkal nem bajlódik, fogja tényleg a kis dolgokat is észrevenni. A tekintetnek a közöm-bős, az egymástól el nem térő és nem fontos dolgo-kon át kell siklania és csak is a lényegeseken meg-akadnia.

Az ügyetlen szemlélő száz lecsavart függő lakatot vagy feltört fiókot nézhet meg és azt fogja találni, hogy valamennyi eset egyforma vagy valamennyi különböző egymástól, már a szerint a hogy a dolgot nézi. Az ügyes szemlélőnek is mind egyformáknak és egyúttal egymástól elütőknek fognak feltűnni és

mindennek daczára ő az egyik vagy másik közös pontban valami hasonlatosságot fog találni és a száz bűnjelvényt többé vagy kevésbé nagyobb gyorsasá-gal bizonyos csoportokba fogja osztani és ezen egyes csoportok valami közös tulajdonságot fognak feltün-tetni, melynek alapján arra lehet majd következtetni, hogy az ugyanazon csoportba tartozó esetek ugyan-azon tettestől származnak.

Ha tehát ily sajátlagosságokat észrevettünk, úgy azokat értékesítenünk is kell, azaz mindenekelőtt azo-kat csoportosítanunk kell. Erre vonatkozólag szükség lesz különös előjegyzéseket vezetnünk és pedig a szer-int, vajjon a sajátlagosság, melyet észleltünk, egy már ismert személytől származik vagy pedig egy még előttünk ismeretlen egyéntől.

Ennélfogva, ha bizonyos tolvajnál annak külön-leges eljárási módját megismertük, akkor neve mellé oda jegyezzük, hogy miben áll ezen sajátlagosság és egyúttal oda jegyezzük azon eseteket, melyeknél ezeket észrevettük. Ezen esetekben tehát személyi vagyis inkább személyek szerinti előjegyzést kell szer-keszteniünk.

Ha azonban feltűnő sajátságokat észleltünk oly lopásoknál, melyeknek tettesei egyelőre ismeretlenek, akkor ezen lopásokat tárgyilagosan csoportosítjuk, azaz feljegyezzük a feltűnő különlegességeket és hi-vatkozunk azon lopásokra, melyeknél ugyanezen kü-lönlegességek előfordultak.

A mint most már egy új lopás előfordúl, melynél ismét valami feltűnő dolgot észlelünk, akkor termé-szetesen először a személyi előjegyzésünkben nézünk utána és igyekezni fogunk megállapítani, vajjon ezen új lopásnál nem-e fordúlt elő olyasmi, a mi mint egy már ismert tolvaj sajátlagossága felismerhető. Ha ez tényleg sikerült, akkor első sorban a nyomoz-ást ezen tolvajra irányítjuk és ha észleleteink alapo-sak s helyesek voltak, akkor a tettes biztosan ke-zünkben van.

Ha azonban az észlelt különlegességet egyetlen egy

ismert tolvajnál sem találjuk előjegyezve, akkor a tárgyi előjegyzést vesszük elő s ha ezen előjegyzésben találunk hasonló eseteket, melyek ismeretlen tettesektől származnak, akkor egyelőre nem tehetünk mást, mint hogy ezen új esetet a régiek közé, melyek ugyanazon különlegességet feltűntetik, beiktatjuk. De ha azután idővel sikerül ezen régebbi esetek egyikénél vagy pedig egy újabb bár, de ugyanazon csoportba tartozó esetenél a tettest kideríteni, akkor aligha fogunk tévedni, ha ezen tettes rovására írjuk mindama régebbi eseteket is, melyek ugyanazon sajátlagos különlegességeket mutatják.

Az ily eljárás fontosságát és hasznát nem hangsúlyozhatjuk eléggé. Első tekintetre ugyan értéktelen dolognak és nehezen keresztülvihetőnek látszik, de a ki csak egyszer erre nézve kísérletet tett meg fog győződni, hogy az arra fordított fáradság az annak folytán elért sikerek által bőven megtulalmaztatik: azonkívül azt is észlelni fogja, hogy az ilyenmű megfigyelések igen érdekesekek és a mindennapi munka egyformaságába változatosságot hoznak.

Ezek után most már térjünk át a lopások egyes válságainak taglalására.

A) *Betöréses-lopások.*

A) *Általános elvek.*

Minden betöréses lopásnál mindenekelőtt arra kell törekednünk, hogy a tárgyilagos tényállást megállapítsuk és első sorban mindent megtekintsünk, a mit a tolvaj vagy a tolvajok a helyszínen megváltoztattak. • Itt is szem előtt kell tartani azon általános elvet, hogy semmit sem szabad oly jelentéktelennek tartani, hogy pontos s alapos megfigyelést ne érdemelne. Ennélfogva természetesen a lábnyomokat is szemügyre kell vennünk, t. i. tisztába kell jönnünk, vajjon az esetleg meglevő lábnyomok a tettesektől származnak-e avagy más egyénektől; ha azok tényleg a tettesektől szár-

maznak vagy legalább ezen eset némileg feltehető, akkor a lábnyomokat biztosítani kell,*) különben pedig a lábnyomokkal csak akkor foglalkozzunk behatóbban, ha pl. azon veszély forog fenn, hogy elenyésznek (hóban stb.), avagy ha azokból már határozott támpontokat vélünk nyerhetni egy már különben is gyanús egyén ellen.

Azután tisztába igyekezzünk jönni, mindazzal, a mit a lábnyomokból még azonkívül kivihetünk: t. i. hogy merről jöttek a tolvajok, hol hatoltak be, merre távoztak és — a mit nem szabad elfelejtelnünk — hogy hol voltak őrszemeik felállítva? Ha mind ezt igen gondosan keresztülvisszük, akkor némi szerencsével már sokat megállapíthatunk: a tolvajok számát, az őrszemek számát, nemüket, (férfi, nő vagy gyermek), korukat, sőt még származásukat is, a meny-nyiben a lábbeliek után pl. városi vagy falusi emberekre követhetjük. E tekintetben természetesen nem szabad meg gondolatlanul hirtelen gyanítgatásokra támaszkodni, mert a tettesek gyakran véletlenül vagy szándékosan is oly lábbelieket viselnek, melyek egyébkénti hivatalukkal stb. a legcsekélyebb összeköttetésben sincsenek.

Most már ezek után a legfontosabb dologra térünk, t. i. a támadási pontot vesszük szemügyre, a mely igen gyakran felette jellemző az egész eljárásra nézve. Mindenekelőtt meg kell állapítanunk vajjon a tolvaj — tekintettel a ház belső viszonyaira, a lopás céljára és egyéb körülményekre — a támadási pontot ügyesen és szerencsésen választotta-e? Ezt nem lehet eléggé gondosan kivizsgálni. miután ebből kivehető, vajjon a tettes a ház belsejével és a házi szokásokkal ismerős volt-e vagy sem, úgy, hogy ennek alapján a tettesek vagy számát megfontolásunk köréből elejthetjük.

Égészben véve ezen körülmény megállapítása

*) A lábnyomokról általában és azok mikénti biztosításáról majd más alkalommal értekezünk.

nem is oly nehéz és majdnem mindig lehetséges; természetesen nem szabad itt elfelejteni, hogy a tolvaj bizonyos körülményeket némely háznál magától érthetőleg feltételezhetett vagy azokkal egészen felületes meg szemlélés által tisztába jöhetett. Így pl. az újabban épült városi házakban a lakások, úgyszintén egyes vidékeken a parasztházak majdnem ugyanazon minta szerint épülnek, úgy hogy a tolvaj sok körülményt ismerhet a nélkül, hogy az illető épületet a legcsekélyebb mérvben kikémlelte volna. Ha most már a tolvaj ezen magától értetődő ismeretet kevés figyelmességgel kiegészíti, akkor mindent tud a mire szüksége van: a konyha helyét a kémény mutatja; a ki s bejáratokat, az ablakzárakat, a tető minőséget stb. egy pillantással átt. kintheti; hogy a lakóknak, hol van az ebédlőjük, azt a vacsora alkalmával a világitásból láthatja; hogy hol alussznak, azt hasonló módon tudhatja meg, — egy szóval az ügyes tolvaj számtalan apróságot kémlelhet ki kívülről, a nélkül, hogy előzőleg a házban lett volna.

Míndazonáltal némi gyakorlattal és figyelmességgel könnyen meg fogjuk különböztethetni, vajjon a tolvaj tényleg pontosan tájékozva volt-e a ház viszonyairól, vajjon valami kémé útján csak némi tájékozást nyert, vajjon tudott-e mindent, a mit kívülről észlelni s annak alapján kombinálni lehetett, avagy vajjon minden előismeret nélkül fogott a dologhoz?

Ezen tények tisztába hozatalából a következtetések önként folynak s akkor kivált, ha feltételezhetjük, hogy a tolvaj csak némileg körülbelül volt tájékozva; ügyes kikérdezés által meg kell állapítanunk, vajjon a lakók vagy szomszédok láttak-e oly egyéneket, kik kémek lehetek avagy láttak-e feltűnően figyelő vagy lopódzó egyéneket?

Azután tisztába kell jönnünk azzal, vajjon a lopás ügyesen vagy kevésbé ügyesen, inkább alkalmilag követett-e el? Ezt rendszerint nem nehéz megállapítani és a ki egy néhány betörést látott és figyelmen kívül hagyta, az csakhamar tisztában lesz, vajjon

az illető tolvaj szakszerűen dolgozott-e avagy konártkodott? A legjellemzőbb a dologban, vajjon a tettes bizonyos céltudattal lépett-e fel avagy sem?

Az ügyes tolvaj első sorban minden felesleges dologt kerül, mert tudja jól, hogy mily fontos az idő kihasználása; tudja hogy mily veszélyessé válhat reá nézve, ha kelleténél tovább tartózkodik a betörés színhelyén, óvakodik attól hogy az elkerülhetlennél több zajt csináljon, végre mert erejét kéméli és hiába nem fárad. Hiszen majdnem kivétel nélkül azért vált belőle tolvaj, mert lusta volt dolgozni s fáradni és ezen jellemvonások tolvaj munkáján is mindenben észlelhetők.

Ha pl. azt tapasztaljuk, hogy a tolvaj először az egyik ablaknál akart betörni, pl. megkísérelte a rácsokat átfűrészelni vagy az egész rácsot kiemelni, de azután a megkezdett munkát ezen ablaknál abba hagyta és egy másik ablaknál újból dolgozni kezdett: akkor kétségtelen bizonyossággal feltehetjük, hogy nem egy kitanult, a lopásban megöszült tolvajjal van dolgunk, mert az ilyen jól megnézi előbb a kiszemelt tárgyat és erre a megfelelő képességgel is bír: jól megtudja különböztetni a jó, rostos-vasat a síma, rosz vastól; meg tudja itélni az ajtó jóságát, valamint azt is, hogy mikép van az ajtókeretbe a betét beillesztve; tudja gyorsan megítélni, vajjon az ajtó zára, a sarkak, a reteszek jök-e vagy sem; rögtön tisztában van azzal, vajjon az ablakrács gondosan van-e befalazva, vajjon bizonyos falat ki lehet-e fejtteni; egy pillantással meggyőződik, vajjon ő vagy tanítványa egy már meglevő hézagon vagy a rács két keresztfája között keresztül bir-e bujni?

De ha már valamely tárgy gyöngé oldalát felismerte és elhatározta magát arra, hogy támadását itt fogja eszközölni, itt fog reszelni, fúrni vágni, emeltyút alkalmazni stb.: akkor meg is marad ezen szándéka mellett és nem hagyja abba a már megkezdett munkát, hogy más helyen előlről kezdje. A körülmények kényszeríthetik őt a betörést teljesen

abban hagyni, de hogy a második vagy harmadik ponton újból próbálja meg a munkát, azt a kitanult tolvaj sohasem fogja tenni, csak a gyakorlatlan, kontár tolvaj, a fuser. Úgy látszik, mintha a tolvaj becületbéli dolognak tartaná avagy babonából nem tenné, hogy a már megkezdett munkát abba hagyja és más ponton ismét hozzá kezdjen.

Igen jellemző ama gyakran előforduló körülmény, hogy a tolvaj a betöréshez segédeszközöket magából a házból vagy a szomszédból vette. Az első tekintetre azt lehetne gondolni, hogy ily esetben alkalmi lopással vagy dilettans munkával van dolgunk. Azt gondolhatnók, hogy valami, nem épen szilárd jellemmel bíró egyén arra ment, a hol pl. létrát látott oda támasztva és ezen körülményt arra használta fel, hogy ezen véletlenül előtalált segédeszközzel a szomszédházba bemásson.

A legtöbb esetben azonban nem így áll a dolog, sőt ellenkezőleg ezen körülmény inkább arra enged következtetni, hogy egy kitanult tolvajjal van dolgunk. Az ilyen egyáltalán nem szeret nehéz tárgyat mesze czipelni, részben lustaságból, részben pedig, mert az ily tárgy őt a szemben jövők előtt gyanussá tehetné és a betörés elkövetése után őt a gyors eltávozásban akadályozná. Azonkívül a czéhbeli tolvaj nincs is birtokában oly nehéz házi eszközöknek, melyeket becületes célra nem használhat és melyeknek birtoka nála csak gyanut kelthetne.

Igy tehát némelykor tulajdonképen alkalmi lopásnak minősíthetjük az esetet, a mennyiben a betörő, a ki tevékenysége tereül még csak helyet keres, inkább az olyannak ad előnyt, a melynek közelében létrát, kocsiemelősigát, fejszét, lánczot, igen czélszerű emelőrudat vagy más egyéb alkalmas, de nem egy könnyen meszebről oda szállítható eszközt szabadon vagy hozzáférhetően fekvé előtalál.

Ha tehát a betörés helyén valami eszközt vagy affélet találunk, ezen tárgyat minden körülmény között különös figyelemre kell méltatnunk. Mindenek

előtt megállapítandó, vajjon az azonosság tekintetében nem-e forog fenn tévedés, azután kinyomozandó, hogy a szóban forgó tárgy a tett elkövetése előtt hol volt, mikép lehetett ahoz jutni, honnan volt az eredeti helyén látható vagy észrevehető stb. Továbbá, hogy legutóbb mióta volt ama bizonyos helyen? Ezen utóbbi körülményt azért szükséges megtudni, mert azon esetben, ha ama tárgy esetlegesen tényleg csak az nap este vitetett azon helyre (pl. egy közvetlen az útra nyíló s nyitott kocsiészterbe vitetett), akkor bátran. egy ép arra menő egyén alkalmi lopására következtethetünk; de ha ezen tárgy ama helyen hosszabb időn át feküdt akkor az előbbeni feltevés, hogy t. i. a betörő azt hihette, miszerint ezen tárgyat akkor is ott fogja találni, a mikor arra szükségül leend, legalább is jogosult.

Végül megállapítandó lesz, vajjon ama eszköz nem-e volt valami hivataln egyén kezében, ki azt feltűnően szemlélte, azzal babrált stb.; ilyen dolog sokkal gyakrabban fordul elő, mint az ember hinné. Magam is tudok egy esetet, hogy a tolvaj maga, — nem pedig annak valami ügyetlen segédje, — kevéssel egy betörés elkövetése előtt egy paraszttal beszélgetésbe ereszkedett és tőle megkérdezte, vajjon ezen kocsiemelőcsiga mindég ezen nyílt fabodéban fekszik-e, nem-e rozsdásodik meg ott vagy nem-e lopják el vagy mindenki által kérés nélkül nem-e kölcsönöztetik ki? S midőn a paraszt biztosította őt, hogy a csiga mindég ott fekszik s azzal még sohasem történt valami: a tolvaj tényleg néhány nap mulva felhasználta arra, hogy éjnek idején csak néhány házzal odább azzal az ablakrácsokat kiemelje.

Ha tehát a tettes a szomszédból használt fel valami eszközt vagy más valami eszközt hagyott hátra vagy pedig semmi nemű eszköz nem található a tett színhelyén: minden esetre a lehetőséghez képest tisztába kell jönnünk azzal, hogy mikép és mily eszközökkel történt a betörés? Bár ezen körülmény megállapítása tulajdonképen magától értetődik

és már első tekintetre is fontosnak tűnik fel, mind annak dacára igen gyakran semmibe sem vétetik. Pedig ezen dolog nagyon fontos, mert abból igen gyakran ki lehet venni a betörő eljárásában követni szokott különlegességet, meg lehet abból ismerni egy már ismert betörő köztudomású sajátlagos eljárását vagy egy új módot felfedezni, a minek a haszna az lesz, hogy ha egy későbbi betörésnél ugyanazt ismét észleljük s az már ismeretes lesz előttünk.

Gyakran találkozni fogunk bizonyos kézi ügyességgel, mint az némely kézműveseknél stb. szokásban van; pl. azt találjuk, hogy a betörésnél az ács, asztalos, köfőjtő, esztergályos stb. kézfogása alkalmaztatott és pedig gyakran a tervbe vett czélhoz illően, de igen sokszor épen nem illően, a mi annál feltünőbb és tanulságosabb.

Az utóbbi körülmény gyakran igen furcsán nyilvánul: a támadás, az anyaggal való bánás, valamely tárgy rögzítésének oly módjára fogunk bukkanni, mely a figyelmes vizsgálatnál sehogy sem fog megfelelni bizonyolni, mindazonáltal azt a benyomást nyerjük, hogy a dolog bizonyos ügyességgel kezeltetett. Látni fogjuk, hogy a fogások magukban véve czélszerűen alkalmaztattak, de ezen előttünk fekvő esetben nem helyesen használtattak.

Ennek magyarázata igen egyszerű: a tettes t. i. eredeti iparánál, mesterségénél vagy egyéb foglalkozásánál hozzá szokott, valamit ama bizonyos megtanult módon tenni és midőn a betörésnél hasonló fogásra szükség volt, akkor azt önkénytelenül vagy talán készakarva is a megszokott módon cselekedte meg.

Ezen körülmény azonban sok esetben fontos lehet és azért igen tanácsos akkor, — ha ily jellemző fogásokra bukkantunk, — az egyik szakértőt a másik után megkérdezni, míg ahhoz jutunk, a ki a dologban mesterségét felismeri. Általánosságban az ilyetén módon kikérdezendő kézművesek köre nem lesz igen tág, mert az első tekintetre meg fogjuk ítélni,

vajjon egy fémmel vagy fával dolgozó munkást kelle megkérdeznünk; valamint azzal is csakhamar tisztába fogunk jönni, vajjon az első esetben egy kovácsra, egy mülakatosra, egy vasöntőre, egy fém-esztergályosra vagy a második esetben egy asztalosra, bodnárra vagy ácsra lesz-e szükségünk; rendszerint 2—3 különféle mesteremberrel be fogjuk érni és ezeket bárhol is megtaláljuk. És ezen dolognál az egyszerű falusi kézműves, ki mindent maga kénytelen megcsinálni, nagyobb hasznunkra lesz, mint az ügyesebb városi mesterember, ki rendesen már gépekkel és segédekkel dolgozik s többnyire a maga szakmájában is csak különlegességeket gyárt, tehát a közönséges kézműves fogásaihoz nem ért.

A szakértőket a nyomozás további folyamán is sikeresen fogjuk felhasználhatni, mert a betörő erőszakos tevékenysége rendesen nem szorítkozik csak a házba való behatolásra, hanem szekrények és egyéb tartályok felnyitásánál is szerepel.

Itt is észlelni fogjuk, hogy a tettesnek valamely mesterségben esetleg szerzett ügyessége határozottan kifejezésre jut. Hogy a dolog így áll, azt mind-egyikünk tapasztalhatta, a ki szekrénye kulcsát elvesztette vagy egyébként kényszerítve volt ládáját feltörteni. Csak meg kell figyelni az illető mesterembert, kit segítségül hívtunk, mikép fog a dologhoz és látni fogjuk, hogy mindegyik mesterségéhez képest más- és más módon kíséri meg a kinyitást. Ha lakatost hozatunk, az a zárat fogja megtámadni; ha pedig asztalost hivatunk, az tevékenységét a fa alkatrészekre, a szekrény vagy asztal szerkezetére fogja irányítani; a lakatos a zárat álkulcsal fogja kinyitni vagy ha ez nem sikerülne, akkor egyszerűen feltöri a zárat; ellenben az asztalos megkísérli a zárat az asztalablát felemelni, a nélkül hogy a záron valamit változtatna vagy a szekrény eresztékeit támadja meg vagy a szegeket igyekszik eltávolítani, melyekkel az ajtók sarkvasai megerősítvék. Egy szóval mindegyik mesterember a saját szakmája

szerint fog a dologhoz és így a szakember rögtön fel fogja ismerni, melyik czéhhez tartozott a tettes.

Egyáltalában alaposan megvizsgálandók mind ama rongálások, melyeket a betörő az ajtókon, ablakokon. szekrényeken vagy egyébütt okozott, sőt igen tanácsos azokat pontosan leírni, lerajzolni esetleg le is mintázni. Ez fáradságba kerül ugyan, de ezt nem kell sajnálnunk, mert ha ezen fáradságos utánjárás eredménye a fenforgó esetben nem is járna haszonnal, esetleg egy más, talán sokkal fontosabb esetben nagy hasznunkra lehet.

Erre vonatkozólag saját praxisunkból egy klasszikus példával szolgálhatunk:

Egy nagyobb községben egy öreg, kevésbé tehetős özvegy asszony házában betörés követetett el, melynél a tolvaj álkulcsossal hatolt be a lakásba, az özvegy által ülőhelyül használt régi ládát feltörte és abból egy kisebb összeget (10—15 frtot) ellopott. A tettesre vonatkozólag a legszorgosabb nyomozás sem vezetett eredményre. A helyben levő csendőr-őrs parancsnoka egy csendőrrel felvette ugyan a tényálladékat, de az vajmi keveset eredményezett. A ládát, mint a bőröndöknél szokás, akkép lehetett felnyitni, hogy annak fedele felemeltetett; a láda zára öreg s rozsdás volt és nem fejtett ki nagyobb ellenállást; a fa is öreg és korhadt volt, úgy hogy a felpattanásra használt eszköz lenyomását tisztán ki lehetett venni. Ezen lenyomat alapján megállapítottatott, hogy a tettes valami véső alakú eszközzel közvetlenül a zár mellett hatolt be az előfal legfelső szélé és a fedő közé és azután az eszköz foggantyúját lefelé nyomta. A vas tehát nyomást gyakorolt lefelé az előfalra és egyidejűleg a végével — az éllel — felfelé a láda fedelének belső részére, minek folytán az felnyilt.

A lenyomat pontos szemlélésénél, melyet a véső a láda előfalának felső szélén hátra hagyott, — azon körülménynél fogva, hogy ezen deszka elég vastag volt, — tisztán ki lehetett venni, mikép a véső nem

egyenlő szélességű, hanem — mint ez a csavarhúzóknál előfordul — az éle felé keskenyebb volt, mint a fogantyú felé; ép úgy a fedő belső részén, hol a véső éle működött, látni lehetett, hogy az él egyik sarka le volt törve, mert az él lenyomata nem mutatott egyenes vonalat, hanem a végén lefelé csipkésen lehajlott. Az őrsparancsnok tehát tökéletesen tisztába volt az eszközre nézve, melylyel a betörés eszközöltetett és megállapítottatott, hogy annak egy sarka hiányzott, hogy az éle most 38 mm. széles, de újkorában, mielőtt t. i. a sarok letörött, 41 mm. volt s hogy a vésőnek 94 mmnyire az élétől a fogantyú felé mérve 54 mm. szélesnek kellett lenni. Ezen méretek pontosan eszközöltettek, feljegyeztettek és a kir. járásbírósnak is bejelentettek, de a tettes mindennek daczára nem került meg.

Rövid idő múlva ugyanazon községben nagyobb-szerű betörés követetett el, mely alkalommal egy gazdag gabonakereskedőtől nagyobb összegű pénz lopatott el. A legszélesebb körben megejtett nyomozások biztos eredményre nem vezettek, de egy kószahír keletkezett, mely szerint egy községben lakó, igen tekintélyes és általános tiszteletnek örvendő egyén lett volna a tettes. Találkoztak emberek, kik őt a tett elkövetésének éjjelén a betörés színhelyének közelében állítólag látták; voltak, kik észre akarták venni, hogy ő azóta zavart külsejű, mások meg egyéb fontos gyanuokokat vétek felhozhatni. A kószahír mindinkább erősödött, de nyíltan senki sem mert ellene fellépni, mert teljesen feddhetetlen életétü és — mint már említettett — általános tiszteletnek örvendett s így nem is lehetett feltételezni, hogy ő ily tette vetemedett volna. A dolog majdnem feledésbe ment, midőn ama csendőrnek, a ki az előbb leirt lopásnál az őrsparancsnoknak a tényálladék felvételénél segédkezett, eszébe jutott egyszer ezen tiszteletre méltó egyénnél, kire az emberek annyira gyanakodtak, látogatást tenni. Elment tehát hozzá, mindenféléről kérdezősködött,

elbeszélgetett vele hosszasan, de valami gyanus dolgot nem bírt észre venni. Már elmenőfélben volt, midőn a tornáczon különféle eszközöket vett észre, melyek ott széjjel heverték; önkénytelenül megállott és míg még egyet-mást beszélgetett szemügyre vette azokat az eszközöket és egyszerre meglepetve felismert közöttük egy erős nagy csavarhúzó, melynek éléről az egyik sarok le volt törve. Valami ürügy alatt sikerült a csendőrnek ezen csavarhúzó birtokába jutni és pár percczel később ő és az őrsparancsnok pontosan megmérték a csavarhúzó méreteit, azokat összehasonlították az őrs irattárából elővett fogalmazvány adataival és azt találták, hogy a méretek egy hajszálnyira egyeznek.

Cselédeket ama «általánoson tisztelt» úri ember, fősvénysége miatt, nem tartott és a mint a község kereskedőinél eszközölt puhatolódzások kiderítették, ő maga bizonyos csavarhúzó már régen vette, még mielőtt a szegény özvegy asszonynál a betörés megtörtént. Az őrsparancsnok, ezen adatok birtokában, az első betörésre vonatkozólag a most már alaposan gyanúsított úri embert vallatóra fogta és miután most már fel lehetett róla tenni, hogy lopásra vete-medett, a nyomozás ellene a második betörést illetőleg is kiterjesztetett. Hosszas tagadás után és miután időközben egyéb bizonyítékok is felmerültek, a derék, becsületes ember mindkét betörés elkövetését beismerte. Látjuk tehát, hogy a nagyobb lopás kiderítéséhez a kiinduló pontot a kisebb lopás tényálladékanak pontos felvétele szolgáltatta.

De nemcsak maga a betörés által okozott rongálások igényelnek pontos megvizsgálást, hanem minden egyéb változtatás, melyet a tolvaj létrehozott; azért azok, bár mi csekélyek is, szorgosan szemügyre veendőek. Az is természetes, hogy minden tárgy, a mit a tolvaj saját holmijából a tett színhelyén visszahagyott, pl. ruhadarab, szerszám, papírdarab stb. érdekel bir a nyomozásra. De nem elég, hogy — a mint rendszeren történni szokott — mind

eme dolgokat egyszerűen feljegyezzük, hanem azokat gondosan meg kell vizsgálnunk, megbeszélünk, leírnunk és összehasonlítaniunk; és sohasem szabad szem előtt tévesztenünk, hogy az ily tárgyak igen gyakran csak a látszat kedvéért és tévútra vezetés céljából tétettek oda.

Továbbá igen fontos azt is megállapítani, hogy a tolvaj saját biztonsága érdekében milyen előkészületeket tett. Ez által ugyan rendszerint csak a tolvaj valami sajátlagos módszere állapíttatik meg, de ez, a mint már fennebb megmagyaráztuk, a jövőben előfordulható esetekre nézve fontos lehet. Így pl. bizonyos tolvajnak szokásává vált, hogy minden helyiségben, melybe behatolt, mielőtt még valamihez kezdett volna, mindenek előtt az órákat állította meg; részint azért, mert oly ideges volt, hogy az órák kettyegése őt mód nélkül felizgatta, részint pedig mert el akarta kerülni, hogy az esetleg közeledő emberek lépteinek zaja a kettyegő órák zaja folytán figyelmét kikerülje. Bárki ugyanis maga magán észlelheti, hogy a megszokott lakhelyiségben az órák járását, sőt még az óra ütését sem hallja, míg idegen helyen ezen nesz gyakran kiállhatatlanná válhatik, úgy hogy könnyen elképzelhető, mikép a tolvaj munkájában az óra kettyegése által tényleg befolyásoltatik. A mint azután később az említett tolvaj egy ízben tetten éretett, felelősségre lett vonva miuudama lopásokért, melyek az utolsó időben elkövetettek és melyeknél a tettes az órákat megállította. A dologban pedig az volt a különös, hogy ő a kérdéses lopások közül egynehányat tényleg nem követett el; tehát több ily idegen tolvajnak kellett azon a környéken akkor működnie.

A tolvaj jellemzésére, hogy t. i. mint ujoncz vagy pedig mint kitanult tolvaj lépett-e fel, igen fontos azt megállapítani, hogy mikép biztosította magának az illető a menekülés útját. Egy kiérdemült tolvaj azt szokta volt mondani, hogy «könnyebb a be, mint a ki» (t. i. bemenetel, illetve kimenetel), és hogy «a

bejuthatásról mindig könnyen le lehet mondani, de a menekülésről már nem!» Az ügyes tolvaj mellőzhetlen szabályul betartja, hogy sohasem elégszik meg a bejárattal egyedül, hanem valahányszor valahová behatolt, első dolga leend még valami ajtót, ablakot vagy egyéb nyílást biztosítani, hogy azon elmenekülhessen, ha észrevenné, hogy valaki hivatlanul behatol; épúgy azon lakosztály minden bejérátát, a hol lopni akar, belülről be fogja zárni, nehogy a tulajdonos által munka közben meglepessék.

E részben igen jellemző a cigányok eljárása. Ezen sáskahad a leggondosabban és a legnagyobb elővigyázzattal kémleli ki a helyi viszonyokat, mielőtt valahová betörne, és ezen előkészületeit igen megkönnyíti vándor, kolduló életmódjuk. Hiszen a cigány nincs kényszerítve egy bizonyos helyen betörni, ő azt a második, tizedik vagy huszadik szomszédnál is épúgy eszközölheti; ő ugyanis koldulás, jóslogatás, üstfoltozás stb. közben addig fog keresni, míg olyan helyi viszonyokra talál, melyek neki a betörés eszközzésére legalkalmasabbknak látszanak. A cigány egyáltalában 100 eset közül 99-ben a parasztházakban azon szobába fog betörni, melyben senki sem hál, de melyekben a paraszt szekrényeit a ruhákkal, vászon- s posztódarabokkal és sokszor pénzkészletével és egyéb értékes holmival tartogatja. A parasztok rendesen az átalok nem lakott, jobb szobában tartják ezen szekrényeket és ezen szobát kikémelelni, főcéljuk a cigányoknak. A cigány ezen szobák közül legszívesebben azt keresi ki működése terül, mely földszinten fekszik és melynek két oldalát abiaka van, tehát földszinti sarokszobákat, különböző oldalra nyíló ablakkal. Hogy hány ajtaja van ezen lakszobának, az reá nézve egyelőre közömbös. Most tehát a cigány, nemcsak az egyik ablak rácsát emeli ki, hanem azt is, mely a másik oldalra nyílik, tehát mindkét ablakon az út szabaddá lesz téve. A cigány ugyanis úgy számít és joggal, hogy felfedezése esetén aligha támadnak reá mindkét oldalról; vagy a házbeliek,

vagy pedig idegenek csakis az egyik oldalról fognak jönni; hogy egyszerre mindkét oldalról fenyegetné őt veszély, az csak ritka, kivételes eset lenne. Hogy mely oldalról jönnek, azt a cigány a szobában meghallja, vagy pedig a künn álló ór neki idejekorán tudtul adja; most azután a másik, nem veszélyeztetett ablakon át a menekülés könnyű dolog.

A cigányok másik, jellegzetes módja az ajtók biztosításánál nyilvánul. Hogy magát a ház belsejéből jövő rajtaütés ellen biztosítsa, a cigány minden, a lopás színhelyétül szolgáló szoba felé nyíló ajtót elzár és pedig úgy, a hogy lehetséges. Mindenek előtt megnezi, vajjon a kulcs belülről van-e a lakatban, avagy van-e az ajtón retesz? Utóbbi esetben a reteszt óvatossan, nesztelenül elötolja; ha pedig a kulcs belülről van a zárba bedugva, akkor azt vigyázva addig forgatja, míg a zárból kihúzhatja; most a kulcsot a magával hozott olajba mártja és azután a kulccsal a zárat bátran bezárhatja, mert a jó olajozás a majdnem nesztelen bezárást lehetségessé teszi. Ha az ajtón sem retesz, sem kulcsot nem talál, akkor az ajtó elzárását más módon kell eszközölnie. Azt a cigány akkép teszi, hogy oly ajtóknál, melyek kifelé nyílnak, az ajtórámán keresztül erős fadorongot tesz és azt az ajtókilincshez erőskötelekkel szorososan oda köti. Így megerősítve az ajtó fel nem nyitható vagy legalább is nem annyira, hogy a támadt nyíláson valaki átbujhasson.

Ha pedig az ajtó befelé nyílik, akkor a cigány a padlóról ferdén az ajtóhoz egy fadarabot támaszt és pedig úgy, hogy az ajtóra ép a kilécs alatti támaszkodjék, míg a padlón az elcsúszás az által akadályoztatik meg, hogy a fadarab lábpont elé a cigány a padlóba erős fűrőt becsavar. Egy ilyenmő elzárás is közönséges erőfelfejtéssel nem igen lesz felnyitható.

Ha tehát a betörés színhelyén ezen két elzárási mód egyikét előtaláljuk, akkor körülbelül bizonyosra vehetjük, hogy a tettesek cigányok voltak. Hogy más betörők ezen, bizonyára igen praktikus biztosítási módszert nem használják, az tulajdonképen értelmetlen. Ezek t. i. rendszeren megelégesznek azzal, hogy az ajtókat kulccsal vagy retesszel elzárják, s ha ez lehetetlen lenne, akkor az ajtóra nagyobb tárgyakat pl. fatuskókat, dorongokat, székeket, asztaltáblákat stb. támasztanak, úgy hogy az ajtó kinyitásakor ezen tárgyak a belépőre zuhannak. Az imígyen okozott ijedtség, olykor sérülés vagy egyáltalán így az útba esett tárgyak időt és alkalmat nyújtanak a tolvajnak a menekülésre.

B) Behatolás az ablakon át.

Most az erőszakos behatolás tulajdonképeni módját kell tárgyalnunk.

E részben első sorban az ablakrácsok jönnek tekintetbe, mint a melyek a betöréses lopásoknál a leggyakrabban előforduló támadási pontokat képezik. Ez onnan van, hogy az ajtókat a lakók rendszerint jobban gondozzák és elzárják s így azok a behatolás ellen több ellenállást fejtenek ki, mint egy nem teljesen kifogástalanul szerkesztett rács; másrészt az emberek az oly ablakot, mely rácsossal van ellátva, már oly annyira biztosítva vélik, hogy azon más elzárást alkalmazni, fölösleges dolognak tartják. A tolvaj tehát tudja, hogy ott, a hol ablakrács van alkalmazva, a rács eltávolítása után úgyszólván szabad bejárása van.

A tolvaj első sorban természetesen a rács ártalmatlanná tételének legkényelmesebb módját fogja választani, t. i. megkísérelndi a rácson keresztülbujni. Ha ő maga nem tud keresztülbujni, akkor talán sikerül ez a magával hozott gyermeknek, ki azután a csak belülről beresztelt ajtót kinyitja és megbizóját (a tulajdonképeni tolvajt) ezen beereszti. Ha az ajtó kinyitása előreláthatólag akadályokba ütközne, akkor a tolvaj a rácson való átbúvást nem egykönnyen választja, mert az ezen át eszközözendő esetleges menekülés bajos és a gyermek könnyen kelepczébe kerülhet. De ha az ajtó belülről kinyitható, akkor a tolvaj természetesen legszívesebben a behatolásnak ezen módját választja.

Általánosságban azt lehet mondani, hogy egy ember mindenütt keresztül bujhat, a hol fejét és a fej fölé kinyújtott karját keresztül dughatja, ha t. i. nincs az illetőnek valami természetellenes testalkata, pl. feltűnően kis feje, felette széles vállai, túlságosan kidomborodott melle stb.

Közönséges ablakrácsnál mindenki keresztül fog bujhatni, ki csak a fejét magát a keresztvasak között átdughatja, mert hiszen a karra fenn bátran talál még elég helyet. Ennélfogva oly ablakrácsok, melyeknek keresztvasai 14 és még több cm.-nyire esnek egymástól, úgyszólván czéltalanok, mert elég ember létezik, kikenél a fej átmérője (a fülekkel együtt) nem üti meg a 14 cm.-t.

De mert kivételesen oly emberek is léteznek, kivált gyermekeknél tapasztalható ez, hogy fejük átmérete még kisebb (igen gyakori a 13 cm.-nyi átméret) ennélfogva a keresztvasak távolságának nem volna szabad nagyobbak lenni 13 cm.-nél.

Ezen körülmény azért is felette fontos, mert a

lopás gyanuja igen gyakran a házbeliekre, cselédekre stb. csakis azon oknál fogva irányul, mert a káros lehetetlennek tartja, hogy valaki kívülről a rácson keresztül bujhatott volna be. Ha tehát a keresztvasak 12 cm.-nél nagyobb távolságra vannak egymástól, akkor a kívülről eszközölt keresztülbúvás lehetőségét nem szabad szem elől téveszteni.

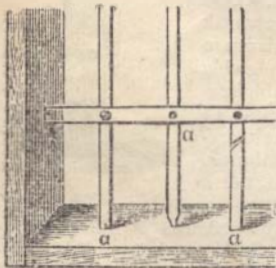
Ha azonban a tolvajnak a keresztülbúvás nem sikerül, akkor ő kénytelen a rácst eltávolítani és pedig vagy teljesen, vagy pedig annyira, a mennyre lehetséges.

Hogy minden egyes esetben mit kell tennie, azt az alkalmi tolvaj a szerint határozza meg, hogy mi-féle segédeszközei állanak rendelkezésére, míg a kitanult tolvaj ép megfordítva csinálja, t. i. az eszközt az előtalált viszonyokhoz képest választja meg. Ő a kérdéses rácst mindenek előtt vizsgaszemmel megtekinti, a mire neki nagy gyakorlottsága mellett néhány másodperc is elég és a rácsnak általa csakhamar felismert gyöngéihez képest megejtí a választást.

Ha a rács általában jó, vastag és a falba gondosan van megerősítve, akkor a tolvaj a rácsnak részbeni eltávolítására akkor fogja

magát elhatározni, ha a rácson valami hibát fedezett fel, a mely neki valami támadási pontot nyújt. Ily hibák a mellékelt ábrán az egyes keresztvasakon vannak megjelölve. Az első hosszvasnál (a-nál) a szegecslyuk a keresztvassal való összecsatolásnál felette nagyra esett ki s ennél fogva a hosszvas vastag-

sága annyira gyöngítettett, hogy jobbról és balról csak két, nem is mély vágásra van szükség, hogy a hosszvas teljesen át legyen metszve.

A második hosszvasnál (b) észlelhető, hogy lent, a hol a falban végződik, kúpalakúan vékonyodik; ez régi, bár igen erős rácsoknál igen gyakran fordul elő és onnan ered, hogy a nedvesség azon helyre jobban odaérhet, mint más helyre. Ez megtörténhetik, ha pl. az ablakfeletti párkányzat megrongálódott, úgy hogy az eső átcsöpöghetett, a rács ezen hosszvasán lecsurgott és a falat, a hol ezen hosszvas be van eresztve, nedvessé tette. Gyakran előfordul ez akkor is, ha a fal elől kövekből készült, melyek a levegő nedvességét magukba szívják: ily esetben a fal ama helyen mindig nedves lesz és az ott beeresztett vasrudat csakhamar elkezd rozsdásodni.

A harmadik hosszvason (c) a vas hibás forrasztása van megjelölve. Két meleggő és ez által puhává tett vasdarab összeforrasztásánál az eljárás ugyanaz, mint a vasznál, melyből két darabot ha kezünkben felmelegítünk és így megpuhítjuk, összenyomhatunk és ez által egyesítjük. A vasznál erre elegendő a kézzel való nyomás, a megpuhított vasdarabok ellenben kalapácsolás által egyesítettek. Ha most már a forrasztás nem történt elég gondosan, t. i. ha a vas nem volt elég forró s a kalapácsolás elég erős, akkor az összeforrasztandó vasdarabok egyesítése nem tökéletes. Ha tehát a tolvajnak ily hiányosan forrasztott rudat kell átmetszenie, akkor munkája az által felette megkönnyítettül, hogy csak a tényleg egyesített darabokat kell keresztülmetszenie, míg a többi magától szétesik.

Ha tehát a tolvaj ilyen vagy ehhez hasonló hibát a hosszvasakon észrevesz, akkor bizonyára nem fog az egész rács kiemelése gondolni sem, hanem a hosszvasat a hibás helyen keresztülmetszi és a legközelebb fekvő megerősítésnél lehajlítja, tehát az ábrán a «d» pontnál (és pedig a középső vasat fölfelé fogja hajlítani, a két szélsőt ellenben lefelé) addig, míg a vas legalább is vízszintes állásba jut; ha pedig egyszer sikerült bárcsak az egyik hosszvasnál is, ily részt eltávolítani, akkor már szabad az út, mert az így támadt hézagon bárki átbujhat.

A vasrácsok átmetszése hajdanában, midőn azt otromba reszelőkkel vagy fűrészszel, nagy fáradtsággal átalakított órarugókkal kellett végezni, a tolvaj mes-terművének tartatott. Mai napság az alig felcseperedett ficzkó is, — a ki néhány angol fűrészszel vagy jobb fajta lombfűrészszel tudott magának szerezni, — könnyen megcselekedheti. A munkánál csak egy kis kitarásra van szükség s hogy folytonosan olaj csöpögjön a fűrészszelés helyére, valamint hogy a zaj rongyok, kőcz vagy watta felrakása által tempittassék; ha azután a vas nem valami jó minőségű, akkor a legerősebb rács is csakhamar át lesz metszve.

Ha a tolvaj a rácson semmi különös hibát nem észlel, de a rács megerősítése körös-körül nem jó, akkor ő nem fog fűrészelni és reszelni, hanem az egész rácsot ki fogja emelni. Ez különféle kép eszközölhető. A legelterjedtebb módja a következő: a tolvaj egy hosszúságú erős dorongot az egyik kereszt pánt alá dug és a támadási ponthoz lehetőleg közel egy bakra, keresztfára vagy csak egy alkalmas fahasábra támasztja. Ha már most a rács és a támaszpont közötti emeltyűkar, a támaszpont és az erő kifejtés pontja közötti emeltyűkarhoz képest lehetőleg rövid, akkor, — ha a betörők egyike a dorong szabad végére nehezedik vagy egyszerűen rá ül, — ez által oly nagy erő fejtetik ki, hogy annak a legjobban készített rács sem bír ellenállani.

Egy épület lebontása alkalmával, melynek földszinti ablakai rácsokkal voltak ellátva, próbaképp magam is megkísérleltem több rácsot a most leírt módon, valamint a lejjebb esetelendő módon kocsi-emelő csigával kifeszíteni, és meggyőződtem arról, hogy a dolog bámulatosan könnyen megy.

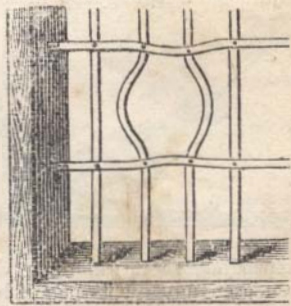
Ha a betörő azonkívül még egy kis elővigyázattal és lassan dolgozik, akkor a kifeszítés által okozott zaj nem is fog oly nagy lenni és felette kis szerce-géssé mársékelhető. Csak az esetben, ha a rács végei mélyen be vannak a falba eresztve, de a fallal nincsenek jól összekötvve, fordulhat az elő, hogy

egyek kódaruhak vagy téglák is kitöretnek és nagy robajjal lehullanak. Ennélfogva magától értetődik, hogy a betörők egyikének mindig az ablaknál vigyázni kell, hogy azon esetben, ha a fal lazulni kezd, az emeltyűn ülő társát a nyomás félbeszakítására utasítsa és a meglazult falrészeket elővigyázatosan a kézzel vagy valamely eszközzel eltávolítsa, mielőtt lehullanának és ez által zajt okoznának.

Egy másik módja a rácsokat ártalmatlanná tételének, — mint azt imént említettük, — a kocsi-emelő csigával végezhető. Ezt a módot a betörő akkor fogja alkalmazni, ha a közel szomszédságban ily kocsi-emelő csigát, melyet tolvajnyelen «kávédaráló»-nak híznak, előtalál és akkor is, ha feltehető, hogy emelőcsiga alkalmazásával kikerülheti a rács teljes eltávolítását, a mi minden esetre nagyobb fáradtságba kerül és több zajt okoz. Ha ugyanis az emelőcsiga részére oldalvást támaszpontok találhatók (és ezek az emelőcsigának gerendák alkalmazásával eszközölt meghosszabbítása által majdnem mindig találhatók lesznek), akkor két egymás

mellett fekvő hosszvas egymásután az emelőcsiga karmaival oldalvást megragadtatik és mindegyikük kifelé nyomatik, úgy hogy az átmászásra elegendő hézag támad. Miután a hosszvasak csak úgy görbülhetnek meg, ha meghosszabbodnak, ennélfogva — hogy ezen meghosszabbodásuk

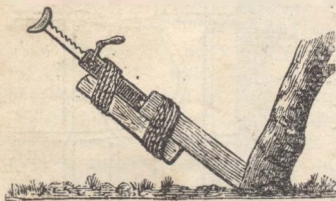
lehetővé váljon, arra szükséges, hogy az emelőcsiga nyomása alatt a rács szerkezetében valami engedjen, illetve meglazuljon. Hogy mi, az magától a rács szerkezetétől függ; vagy megnyulik maga a vas, vagy pedig a keresztpántok

szegecskéi engednek, vagy a keresztpántok le- és felé felé görbülnek, vagy a megtámadott hosszvasak a falból, melyben megerősítvék, kimásznak, vagy ezen mozzanatok közül több vagy valamennyi egyszerre közreműködik, egy szóval a dolog legtöbb esetben igen jól fog sikerülni.

Ha azonban a betörő a hosszvasak szétgörbítését nem akarja eszközölni, akár azon oknál fogva, hogy oldalvást nem talált kedvező támpontokat, akár pedig azért, mert az oly keskeny hézagot az esetleg szükségessé váló menekvésre veszélyesnek tartja; akkor az emelőcsiga segélyével az egész rácsot kiemeli. Rendszeresen az emelőcsiga magában véve rövid lesz arra, hogy a földről az első keresztpántot elérje; de azután annál könnyebben megy a dolog, ha alája egy kő, fatuskó vagy ehhez hasonló tárgy helyeztetik vagy egy hosszú gerenda valami mozdulatlan pontnak, pl. a szemben fekvő épületnek, egy fának vagy a földbe vajt gödörnek neki támasztatik és ez által az emelőcsiga úgyszólván meghosszabbíttatik. Ezen eljárásnál a legnagyobb nehézség csakis abban rejlik,

hogy az emelőcsigát és a gerendát folyton pontosan egy és ugyanazon irányban kell megtartani, azaz meg kell akadályozni azt, hogy ott, hol az emelőcsiga és a gerenda összeérnek, valami elhajlás ne

képződjék, mert különben vége az erőnek. A betörő rendszeren úgy segít magán, hogy az emelőcsigát és a hosszú gerendát egymáshoz illeszti és mindkettőt egy összekötő gerendához kötelekkel vagy lánczokkal jó erősen odaköti, a mint ezt a mellékelt ábra is mutatja. Ha már most a betörő még a kezével is segít olyformán, hogy azon helyen, a hol az emelőcsiga

és a gerenda összeérnek, a gerenda emelése, súlyosztése és igazítása által minden elhajlást kikerül, akkor az emelőcsiga megbízhatóan fog dolgozni.

Es ha a tett elkövetése után a tolvaj még azt is megcselekszi, hogy mindent gondosan eltakarít, akkor a meglopott gazda és az ügyetlen, tapasztalatlan csendőr is bámulva nézi az ablakot és nem tudja magának megmagyarázni: «ugyan hogy bírta a gézengúz azt az erős rácsot kiemelni?»

De a rácson kívül még más egyéb is útját állja az ablakon át való bemászásnak, a mit a betörőnek útjából szintén el kell háritania.

Ilyen akadályt maguk az ablaktáblák képeznek, melyek vagy a rács előtt, vagy a mögött, avagy úgy előtte, mint mögötte alkalmazvák.

Itt is többféle módja van az eltávolításnak, az ablak mikénti szerkezetéhez képest. A legcsekélyebb nehézséget e részben a külső kifelé nyíló ablakok képezik, mert ezeknél a sarkak kívülről vannak alkalmazva, tehát könnyen hozzáférhetők. Ezen sarkak különösen faluhelyen oly gyatrák, hogy gyakran jó erős zsebkéssel is eltávolíthatók; ha pedig a sarkak mindkét ablakszárnyról le vannak szedve, akkor mindkét ablakszárnyról könnyen ki lehet emelni, ha csak az ablakok zárai nem valami különösen mesterkétek.

Ha azonban az ablaksarkak bármely okból erősebb ellenállást fejtenének ki, vagy pedig azok eltávolítása más okból nem lenne lehetséges, avagy ha az ablak befelé nyílna: akkor a betörő támasadását az ablakzárakra irányítja. E czélból a tolvajnak a záruk minőségére nézve előbb tisztába kell jönnie, de ő rendszeren ezen körülményt már előzetesen rég kikémlelte. Ha csak közönséges retesszsel vagy tolózárral, vagy egyéb mesterkéletlen zárral van dolga, akkor a tolvaj megfelelő távolásra a zártól lyukat fúr, azon drótot dug be és azzal a zárat megragadja és kinyitja. Miután a tolvaj oldalvást az ablakon keresztül a drót járását szemével kényelmesen követ-

heti, ennél fogva a dolog rendszeren nehézség nélkül sikerülni fog.

De ha e részben mégis valami akadály merülne fel, avagy a zár olyanforma lenne, hogy dróttal nem lehetne kinyitni, akkor nem marad egyéb hátra, mint azon ablak üvegtábláját, melyen keresztül a zár, legjobban elérhető, benyomni.

Általánosan el van terjedve azon nézet, hogy a tolvaj, ha ablaküveget kell benyomnia, azt gyémánttal kivágja. Ez pedig merőben téves nézet. Mert hogy a tábla gyémánttal kivágassék, az csak úgy sikerülhet, ha előbb köröskörül a gyémánttal a vágás megtéteik, és azután a vágás vonalán végig kopogtatunk, míg a tábla végre egyszerre kiesik; a kopogás pedig olyasvalami, a mit a tolvaj nem tesz szívesen, mert az zajt okoz és őt idő előtt elárulhatja. Ha tehát egy betörés alkalmával ily kivágott ablakot találunk, akkor 100 eset között 99-ben a lopás koholt lesz vagy legalább is az ablak kivágása a gyanú elbáritása céljából már előzőleg alkalmas időben eszközöltetett, a kivágott darab ismét pontosan helyére illesztetett, és csak akkor vétetett ki ismét, midőn az szükségesnek látszott, hogy a dolog olyan színezetet nyerjen, mintha a behatolás kívülről történt volna.

Az is csak ritkán fog előfordulni, hogy az üvegtábla a ragasz eltávolítása által vételessék ki; mert ez csak akkor eszközölhető, ha az üveg rövid idő előtt bevágattatott és így a ragasz még egészen puha, vagy pedig ha a ragasz már igen régi és sokat volt a nap hevének kitéve, minek folytán, töredezetté vált. Az üvegragasz ugyanis krétából és lenolajból készül s ha az olaj az idők folyamán kiszárad, elillan, a kréta mint kevésbé szilárd, morzsolható s a földhöz hasonló anyag visszamarad. Az ily régi ragasz teljesen száraz, szakadozottan egymás mellett fekvő háromszögletű hasábokból áll, melyek késsel vagy vésővel könnyen és zajtalanul eltávolíthatók.

De mint már említettük, az ily puha vagy már

teljesen kiszáradt ragaszt ritkán talál a betörő, és miután ily kedvező körülmények között is az ablaktábla eltávolítása meglehetősen sok időt vesz igénybe: ennél fogva a tolvaj rendszeren a tábla benyomására fogja magát elhatározni.

Ezen utóbbi műveletet a kitanult betörő valóban kitünően tudja elvégezni. Itt a fődolog, hogy minden zaj mellőztessék, tehát meg kell akadályozni, hogy a benyomott ablaktábla cserepei lehulljanak s így zajt okozzanak. Ezt a betörő akkép eszközli, hogy az egész táblára tapaszt ragaszt, t. i. a tábla nagyságának megfelelő vászondarabra jó ragadó anyagot ken, pl. madárenyvet, szurkot vagy viasz és terpentint, vagy viasz és fagygyóból készült keveréket, vagy csak agyagot vagy agyag- és tehéntrágya-keveréket. Ezen tapaszt az ablaktáblára gondosan ki kell terjeszteni, úgy hogy mindenütt ragadjon; azután a tapasztra valami puha anyagot kell borítani, pl. ruhadarabot, rongyot, fület, szénát vagy mohát, hogy a tábla elpattanása által okozott csattanás elnémíttassék. Ha már most ez mind el van készítve, akkor a tábla közepére lassú, de folyton erősödő nyomás alkalmaztatik, míg a tábla elpattan. Rendszeren semmi zaj sem lesz hallható. Az elpattanó üvegtábla csattanását elnyomta a reá borított puha anyag, a cserepek pedig a tapaszton oda ragadva maradnak; így tehát a dolog majdnem nesztelenül végezhető. De ha mindennek daczára a zaj nem volt mellőzhető, akkor a betörő egy jó darab ideig mozdulatlanul vár, vajjon belül nem-e hallották meg és nem-e lettek figyelmesek és csak akkor folytatja munkáját, ha meggyőződött, hogy a házban minden csendesen marad. Akkor leszedi a tapaszt és kinyitja az ablak zárait.

Ha most még fatáblák, ellenzők vagy spalettládák állják útját, azokkal a betörő úgy bánik el, a mint azt alább az ajtókra vonatkozólag elmondani fogjuk. Most még ügyelnie kell a betörőnek mindama tárgyra, melyek az ablakdeszkán vannak elhelyezve. Különösen faluhelyen szoktak az ablakdeszkákra pa-

laczkokat, edényeket, virágcserepeket és más effélék rakni. A tolvaj rendszeren már előzőleg gondosan meggyőződik arról, vajjon ilyes valami van-e az ablakdeszkán elhelyezve, mert az ablak kinyitása folytán ezen holmik a padlóra esnek és ez által oly zaj keletkezhetik, hogy minden eddigi fáradsága kárba vész. Ha tehát a tolvaj észre veszi, hogy ily kellemetlen dolgok az ablakdeszkán elhelyezvék, nem marad egyéb hátra, mint a már benyomott ablaktáblán keresztül benyulni és a holmikot egyenkint kiszedegetni. Ha pedig ez nem sikerülne, t. i. ha a tolvaj egyet-mást el nem érhetne, akkor vagy arra kell magát elhatározni, hogy egy más ablaktáblát benyomjon vagy az egész betörést abbahagyja.

Függönyök, de legkivált a zsineggel felhúzható függönyök (roletták) igen kellemetlenek a tolvajra nézve, mert ha ezek le vannak bocsátva, nem igen sikerül az ablakot nesztelenül kinyitni. Ha teljät a tolvaj ilyenekre talál, akkor azt a táblát kell benyomnia, a hol a zsineg lóg, hogy a rendszeren merev s felette keményített kelméből készült rolettát felhúzhassa; de ha az ablakszárnyak keskenyek, akkor a csak kevésbé kinyitott szárnyak közt a kinyújtott karral is elérheti a zsinórt; ha pedig mindez sok zajjal járna, akkor nem marad egyéb hátra, mint a rolettát ollóval vagy éles késsel haránt lemetszeni.

C) Behatolás az ajtón, kapun stb. át.

Az ajtók, kapuk, spaletták és ablaktáblák stb. betörése oly sokféleképp történhetik, hogy arról magáról egész könyvet lehetne írni. Minden egyes ajtó, kapu stb. a szerkezetéhez képest, más és más elbánást igényel. Mi tehát csak az általános megbeszélésre fogunk szorítkozni.

Az ajtók két szempontból érdemelnek figyelmet, t. i. maga az ajtó felülete s anyaga és azután az ajtó zára.

1. Támadás magára az ajtóra.

A támadás legegyszerűbb módja, ha az ajtó főtörzsszel, nehéz gerendával vagy feszítőrúddal stb., melyek törökösként használtaknak, betöretik. Ez azonban mai nap alig fog már előfordulni.

Egy más módja az ajtó kiemelése, mely úgy történik, hogy az ajtó alsó széle és a küszöb közé egy emeltyű vagy ék beszorítatik és ennek segítségével az ajtó felemeltetik. Ha ezen eljárásnál elegendő erő fejtejtik ki, akkor az ajtó szerkezetének megfelelőleg valami engedni fog, vagy a zár vagy a zárkengyel, vagy az ajtósarkak vagy maga az ajtó, vagy pedig egyszerre mindez. De az ilyen eljárás semmi esetre sem vihető zajtalanul keresztül, és ha a betörő ennek daczára alkalmazza, az csak azt bizonyítja, hogy vagy mód nélkül vakmerő, vagy hogy a helyi viszonyokkal annyira ismerős, miszerint tudatában volt annak, mikép a zaj daczára senki sem fogja útját állani: akár annak folytán, hogy a ház lakatlan, akár pedig azért, mert a lakók a betörés helyétől messzire tartózkodnak, akár végül azon okból, hogy a lakók félénksége folytán a betörő arra bizony számíthatott, mikép a zaj daczára vagy talán éppen annak következtében nem lesz bátorságuk az udvarra vagy tornácra kijönni.

Ha a tolvaj nincs azon helyzetben, hogy az egész ajtót újtjából elhárítsa, akkor annak egyes részei ellen kénytelen támadást intézni. Legszívesebben az ajtósarkakat támadja meg, ha azokhoz kívülről hozzáfér, t. i. ha az ajtó kifelé nyílik. Városokban és nagyobb helységekbem most már ritkábban találunk kifelé nyíló ajtókat, mert ezek a járdán keresztül nyílnának és így a járókelőket a közlekedésben akadályoznák. Annál több kifelé nyíló ajtót találunk azon-

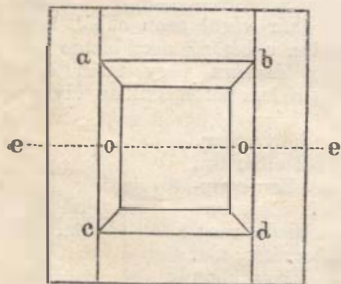

ban faluhelyen, hol azokat a parasztok kényelmi szempontból előszeretettel alkalmazzák. Ha most már ezen ajtók sarkai nincsenek akképp alkalmazva, mint ezt ábránk mutatja, t. i. hogy a -nál az ajtószáron és az ajtósarok pántvasán keresztül csapszeg dugatik, míg a tulajdonképeni ajtósarok alsó vége egy sróf (b c) segítségével, mely az egész ajtószáron keresztül megy, erősítetik meg és az anyacsavar a czöveken belül van alkalmazva: akkor a tolvaj az ajtószarkakat fejszével majdnem nesztelenül eltávoíthatja.

Ha azonban a tolvaj az ajtószarkakat nem távolíthatja el, akkor az ajtó (illetve ablakfatáblák) farészeit támadja meg; a minél nagy előnyére van az ajtókészítés újabbkori módja az úgynevezett bélések alkalmazásával. Az ily ajtók (melyek csinos külsejüknél és annál fogva, hogy nem hajolhatnak meg és kiszáradás folytán nem repedhetnek meg, minden esetre sok előnnyel bírnak), mintha csak arra készítették, hogy a tolvaj könnyen betörhessen. Hogy a betörésnek tényleg

ellenállhassanak, már szerkezetük-nél fogva nem készíthetők el: ezen ajtók ugyanis egy rámból és a középrészből ($abcd$).

állanak, mely utóbbi a rámba be van tolvaj. A ráma négy részén tudvalevőleg vágattal van ellátva, tehát a középrész

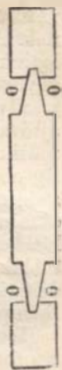

(bélés vagy paizs) szélén vékonyra gyalultatik, hogy a ráma vágataiba bele illeszthető legyen. Ha mi tehát az előbbi ábránál ee irányában keresztmetszetet csinálunk, akkor — mint a keresztmetszet képe mutatja, — látni fogjuk, hogy minden béléssel ellátott

ajtó a ráma és a tulajdonképeni paizs közt — tehát az oo pontoknál — felette vékony. Bárki meggyződhetik szobája ajtaján, hogy zsebkésével az o -val jelzett ponton könnyen keresztül hatolhat, ha a kés élével a farostok irányában vág. Ily módon tehát a legnagyobb könnyűséggel két oldalt — az ábrán aa' és bb' vastag vonalakkal jelzett — vágások eszközölhetők, ha t. i. vékony késsel a farostok irányában lassan hasítunk. Bajosabb azonban már a farostokat haránt átmetszeni, mert a fűrészelés, az ez által okozott zaj folytán, eleve ki van zárva. Ezen a tolvaj akképp segít magán, hogy közel egymáshoz sorban lyukakat fúr, melyeket azután a késével egymással egyesít az által, hogy 2—2 lyuk közötti hézagot a késsel átmetsz. Ha tehát a tolvaj az ajtó bélését ily módon köröskörül keresztülmet-szette, akkor kiszedi a közép-bélést és az ekkép támadt hézagon bemászik a szobába.

Hogy mily gyöngék az e fajta ajtóbélések, azt gyakran tapasztalhatjuk korcsmai verekedések alkalmával, a mikor a birkozók a hátuk nyomásával vagy egy rugással, de sőt csak a fej odaütésével is az egész ajtóbélést kinyomják.

A támadás egy más módja, ha ugyanis a tolvaj nem gondol a bemászásra, a harántreteszek (torlasz) ellen irányul, melyek az ajtókon különféle módon alkalmazhatók és egészben véve igen jó szolgálatot tesznek. Ezen reteszek azonban csak akkor érnek valamit, ha az ajtó maga is jó, mert bár a harántretesszel ellátott ajtót nem lehet sarkaiból kiemelni, sem álkulcsca)

kinyitni, de ha az ajtó vékony, akkor fúrás és vágás által tönkre tehető. Azonkívül szükséges, hogy a reteszek megbízható módon mozdatatlanná tehetőek legyenek, t. i. hogy az ide s tovatolatástól biztosítva legyenek. Az ajtóknál, különösen faluhelyen, az ily reteszek leginkább akkép alkalmaztatnak, hogy egy többé vagy kevésbé vastag fa-lorong rendszeren egy a falba oldalvást vajt üregben nyugszik és az elzárás céljából az ajtóval keresztbe az átellenben a falba oldalvást vajt másik üregig áthuzatik. Ablakfatábláknál pedig az ily elzárás akkép történik, hogy az ütköző léczen erős szögeccsel, és ezen foroghatólag, egy harántvas van alkalmazva, mely nappal függőlegesen, szorosan a léczhez simulva tartogattatik, míg este — az ablakfatáblák betevésekor — a szögecs körül annyira megfordítatik, hogy a fatáblákon alkalmazott kapcsokba (kampókba) fölülről és alulról becsapódjék.

Hogy azonban az efajta elreteszelés jó legyen, arra — a mint már említettük — nem elegendő, hogy az illető ajtó, illetve ablakfatábla elég erős legyen, hanem — mint már szintén említettük, — szükséges az is, hogy a harántretesz mozdatatlanná tehető legyen. Ha ez ellen a retesz nincs biztosítva, akkor elegendő, hogy a tolvaj az ajtón vagy ablakon egy lyukat fúrjon és a harántretesz ártalmatlanná van téve. Természetesen ezen lyukat a kellő helyen kell fúrnia és annak valamivel nagyobbnak kell lenni az emeltyűnél, melyet a tolvaj a lyukon át alkalmazni akar.

A lyukat közvetlen a retesz mögött kell fúrnia és emeltyűnek egy erős. hegye vasat kell használnia és azt akkép kell alkalmaznia, hogy annak foggantyúja előre, a hegye pedig hátra irányítva legyen. Most az emeltyű hegye erősen a reteszbe benyomatik és az emeltyű maga akkép tolatik, hogy most már a hegye előre, a foggantyúja pedig hátra legyen irányítva; ez által a retesz is — persze csak 1—2 cm.-nyire — előre tolatott. Ha most már a tolvaj ezt többször ismétli, a retesz végül annyira vissza-

tolatik az üregbe, hogy az ajtó szabaddá válik és annak kinyitása lehetővé lesz.

Hasonlólag jár el a tolvaj a forgatható reteszszel ellátott ablakfatábláknál. Itt is a lyukat közvetlen a retesz mögött kell fúrnia, melyen át ugyanazon emeltyűvel dolgozik, melyet az ajtónál alkalmazott; csak hogy a reteszt most nem fogja vízszintesen tovább tolni, hanem forgó irányban mindaddig, míg a kampókból kikerül.

Természetesen mindez csak akkor lehetséges, ha a retesz nincs fixirozva, t. i. ha nem lehet azt mozdatatlanná tenni. Ezt rendszeren akkép eszközlik, hogy az ajtóknál a reteszben egy bevágás van, melybe az ajtón alkalmazott fülecs beleillik, a fatábláknál pedig a kampók becsapó rugókkal vannak ellátva.

Ezen eljárás ismerete annyiban fontos, hogy a csendőr, ha azt látja, hogy a tolvaj illetén módon vagy legalább ehez hasonlóan valahová betört, — jogosan feltételezheti, miszerint a tolvaj már előzőleg a betörés színhelyén megfordult és meggyőződött arról, hogy az ajtón vagy ablakon tényleg retesz alkalmaztatik, hol és mikép erősítettik meg s vajjon a retesz mozgatható-e vagy megmozdíthatlan-e. Mert ha a tolvaj ezt nem tudta volna, akkor azt se tudhatta, hogy mikép járjon el a lyuk fúrásánál, hogy mit kezdjen a kifúrt lyukkal s vajjon van-e kilátása, hogy ezzel valamit elérjen. Természetesen nincs szüksége épen méréseket eszközölni, hogy tisztába jöjjön azzal, hogy mikép van a retesz alkalmazva; neki csak bizonyos jeleket kell találnia, melyek úgy kívül, mint belül láthatók és melyek után azután észleleteit tovább szőheti. Ő megjegyzi magának pl. hogy az ajtónál a retesz egy újjnyira a kulcslyuk felett van alkalmazva; hogy azután az meglehetősen vízszintesen halad, az már természetes. Az ablaknál pl. ha észreveszi, hogy egy szögecs körül forogható retesz van alkalmazva, akkor megjegyzi magának, vajjon a szögecs kívülről is látható-e; ha most már a szögecsét kívülről megtalálja, akkor a lezárt reteszt, mely akkor minden

esetre vízszintes helyzetben van, könnyen meg fogja találni.

Sok esetben, különösen ha rövid vasreteszek vannak az ajtón alkalmazva, avagy a tolvaj közvetlen a zárhoz akar jutni, vagy ha a körülmények más okoknál fogva szükségessé teszik hogy az ajtón belül kényelmesen manipulálhasson; akkor a tolvaj kénytelen nagyobb hézagot kifúrni. Ez hasonló módon történik, mint azt az ablakfatáblák és ajtóbélesek kifurásánál fentebb leirtuk, csak hogy most a lyukakat nem vízszintesen egymás mellett, hanem akkép fúrja,

hogy a lyukak egy kört képezzenek; azután finom és igen éles késsel a lyukak közötti hézagokat átvágja, mi által sikerül az ajtóból, ablakfatáblából, falfalból stb. egy kerek darabot eltávolítani, mi által megfelelő nyílás képződik, melyen át a tolvaj kezével benyullhat vagy legalább valami görbe dróttal vagy egyéb szerszámmal behatolhat. Az ábrán a kerek lyukak furás által keletkeztek, a lyukak összekötő vonalai pedig a késsel bevágattak.

Ha most a csendőr valami betörésnél ily fúrt nyílásra talál, ebből bő anyagot meríthet a találgatásra; már magából a helyből, a hol a furás eszközöltetett, következtetni lehet arra, hogy a tolvaj a belső viszo-

nyokról az ajtón stb. mily képet alkothatott magának. Azon alapos következtetésre lehet jutni, hogy a tolvaj semmit sem tudott arról, hogy belülről mi van, — továbbá észlelhető, hogy csak körülbelül, futólagos szemlélésen alapuló tájékozással bírt, — de meg lehet győződni arról is, hogy a tolvaj oly jól volt tájékozva, mikép minden esetre a helyi körülményeket teljesen és behatóan ismernie kellett és így a tettes vagy segítéje csakis egy volt cseléd vagy lak-társ, vagy — a mint egyszer szintén előfordult — az előbbeni háztulajdonos lehetett.

Ha a fúrás nem volt szerencsésen alkalmazva, akkor azon kérdést kell felvetnünk, hogy mit képzelhetett magának a tolvaj, hogy a fúrást épen így és nem másképp eszközölte. Ha ezen kérdést minden, bármily csekély mellékkörülmények kapcsolatában fontolóra vesszük, akkor néha igen hasznos következtetésekre juthatunk; tisztába jöhetünk pl. hogy a tettes az ajtót ugyan belülről, de neki ezen alkalommal bizonyos, teljesen meghatározott álláspontot kellett elfoglalni, honnan a ténykörülményről ama, reá nézve előnytelen benyomást nyerte. Megfelelő nyomozás által néha azután sikerül azon személyt megtalálni, a ki a ténykörülményt csakis ama álláspontból szemlélhette.

Epúgy azon meggyőződésre is juthatunk, hogy a tettes a helyi viszonyokat csakis elbeszélés, leírás, rajz stb. után ismerhette és hogy ennek folytán képződött benne ama hamis képzet; a mi azután ismét kiinduló pontot nyújthat további nyomozásokra. Ily esetekben felette szükséges, hogy a kifúrt hézagot szakértők által pontosan megvizsgáltsuk és a munkára vonatkozólag véleményüket kikérjük. Ez annál fontosabb, mert a tolvaj által végzett munka majdnem mindig bizonyos jellegzetességet fog magán hordani. Talán meg lesz állapítható, hogy micsoða szerszámokat használt a tettes, — vajjon szakember volt-e s pedig miféle, — vajjon világitás mellett dolgozott-e, —

vajjon a munkán valami feltűnő erőmegfeszítés észlelhető, — vajjon különös ügyetlenséggel avagy valami sajtószerű technikával járt-e el a dologban, — vajjon különleges fortélyokat alkalmazott-e, hogy pl. szöveget vagy más vasalkatrészeket kikerüljön; egy szótól oly körülmények állapíthatók meg, melyek lehetővé tehetik, hogy a tettes személyére és későbbi kinyomozására határozott irányelveket állíthassunk fel.

Ez nem is fog oly valószínűtlennek látszani, ha megmondjuk, hogy az ily észleletek nem fognak magukban állani, hanem igen gyakran más észleletek által, melyeket ez vagy amaz tett, megerősítést fognak nyerni s végül kézzelfogható alakot ölteni.

E tekintetben azonban óvakodnunk kell attól, hogy minden észleletünket, melyet magunk tettünk vagy tenni vélünk, a körülállókkal közöljük, mert ezek legtöbbször sietni fognak a «csendőr úr» véleményét megerősíteni és azt sokszor egyáltalán nem észlelt vagy rosszul észlelt ténykörülmenyekkel támogatni. Hogy ily módon a csendőrt az emberek, — gyakran a legjobb akarat mellett és nem is rossz akaratból — mily sokszor félre vezetik, arról bizonyára mindegyikünk tudna elég példát elmondani. De az is bizonyos, hogy ily esetben gondosan eszközölt megfigyelések által, — a szakértők nyilatkozatainak értékesítése által — a már elért eredmények elővigyázatos közlése által a kikérdezendő személyekkel, az ezek által nyilvánított vélemények összegezése által s végül az összes ilyformán nyert anyag kombinálása által sok esetben valóban használható és a nyomozást sikeresen előmozdító eredményekhez lehet jutni.

Alljon itt példakép egy betörés leírása, mely több tekintetben érdekes és a melynél a tettes fűrés által eszközölte a behatolást.

Bizonyos bérkocsis sok évi kocsikázás által tetemes összeget takarított meg és öreg napjaiban ezen megtakarított pénz kamataiból nyugalomban szándékozott eléldégetni. Az illető magában álló agglégény

volt, gyanakvó természetű és kincsét annál is inkább féltette, mert ugyanakkor, midőn ő nyugalomba vonult, egy másik, öreg bérkocsis egész vagyonát ismeretlen tettes, megmagyarázhatlan módon lopta volt el. A mi emberünk tehát egy földszinti szobát bérelt ki, melynek csak egyetlen egy ajtaja volt, a két ablakot rácsokkal és fatáblákkal látta el, az ajtóra különféle reteszeket és lakatokat alkalmazott, forgópisztolyt is vásárolt és most már nyugodtabban gondolt a jövőre. Pénzét a takarékpénztárban helyezte el, a takarékpénztári könyvecskét napközben mindig kabátja zsebében magával hordotta, este pedig a kabátot az ágya melletti székre tette és a könyvecskét a zsebben hagyta.

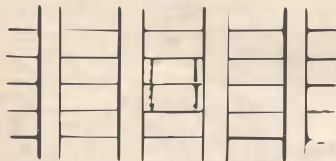
Előbbeni üzletéből egy régi hintója maradt meg, melyen nem tudott tudadni s azért ugyanazon házban levő kocsiszínben tartogatta, a hol lakott. Egyik nap reggel azzal ébresztik fel emberünket, hogy valaki a régi hintót meg akarja tekinteni és esetleg meg is venni. A mily fukar volt emberünk, gyorsan elősietett e jó hírre és az előtte teljesen ismeretlen vevővel hosszasan és a legbehatóbban nézegették a kocsit, majd egy a szomszédában lakó bérkocsistól egy pár lovat kölcsönöztek ki és azokat a vén járműbe befogták, mert a vevő a kocsi erőnek erejével ki akarta próbálni. Kikocsiztak tehát és szépen el-kocsikázták az egész délelőttet, melynek folyamán a vevő a kocsival látszólag igen meg volt elégedve és távoztakor megígérte, hogy délután saját lovaival eljön a kocsiért és akkor a kialakott árt is kifizeti. Alig hogy a vevő eltávozott, emberünk azon kellemetlen felfedezést tette, hogy takarékpénztári könyvecskéje eltűnt és kétségbeesése még fokozódott, midőn azonnal a takarékpénztárba sietve, ott megtudta, hogy valami ismeretlen egyén az egész összeget alig egy óra előtt felvette.

Miután az állítólagos vevő délután természetesen nem jelent meg, most már kétségtelen volt, hogy a kocsiétel és próbálgatás csak fortély volt, mely

arra szolgált, hogy emberünk el legyen foglalva és ne vegye hamarjában észre, mikép a könyvecske kabátja zsebéből eltűnt és így a «vevő» társa időt nyert arra, hogy a pénzt a takarékpénztárban nyugodtan felvehesse.

Első tekintetre azt lehetett volna gondolni, hogy az állítólagos kocsivevő a közben, hogy a hintót nézegették vagy a kocsikázás közben az öreg bérkocsis zsebéből ügyesen kilopta a könyvecskét és azt azután valamelyik segédjének valami úton-módon kezére játszotta, ki azzal azonnal a pénztárba sietett.

De a bérkocsis lakszobájának alapos meg szemlé-
lése egyszerűen kimutatta, hogy itt nem zsebtolvaj-
lás, hanem betöréses lopás történt. Az ágy alatt
ugyanis, már közel a falhoz, úgy hogy egy az ágytól
messzebb álló személy sem vehette volna észre, a
padlóba egy, körülbelül 40 [] cmnyi, négyszögletes
nyílás volt kivágva és pedig akkép, hogy — mint
fennebb leírtuk — számos kis lyuk volt közel egy-
máshoz kifurva és a kifúrt lyukak közötti farészek
késsel át vágva.

akkép készült, hogy mintegy 1 m. távolságnyira gerendák voltak párhuzamosan egymáshoz lerakva, melyekre azután keresztbe meglehetősen erős deszkák voltak szegve, melyek így a szoba padlóját, de egyúttal a szoba alatt levő ür mennyezetét képezték. (Ábránk ezen padlózatot alulról nézve mutatja.)

A szoba alatt egy nagy pincze volt, melyet a lopás előtt valami két héttel egy ismeretlen nő kibérelt és majdnem értéktelen zöldséggel töltött meg. A tolvaj tehát korán reggel ismételten bezáratta

magát a pinczébe, a mi annál könnyebben volt eszközölhető, mert az udvaron igen kevés ember járkált. Azután napközben, midőn már hallotta, hogy az öreg bérkocsis hazulról elment, elkezdte a lyukakat furni; a minél azonban nagyon elővigyázóan és csöndesen kellett eljárnia, mert a szomszéd-szobában egy szabó lakott, a ki napközben otthon dolgozgatott.

Midőn azután a tolvaj a fúrással elkészült és a hégaz a kinyitásra készen volt, a tolvaj egy éjjel, — a mikor tudta, hogy az öreg bérkocsis mely álomba merült, — a padló nyílásán át az ágy alá bújt, honnan az ágy melletti széken fekvő kabátot és annak zsebében a takarékpénztári könyvecskét már könnyen elérhette. Ennek eszközlése után a tolvaj ismét visszabújt a pinczébe és e mellett oly elővigyázatos volt, hogy a fúrás helyeit a lehetőséghez képest felismerhetlenné tette. Minden egyes deszka-darab alsó oldalán ugyanis egy karikával ellátott csavart alkalmazott, mely karikák a kinyitásnál és bezárásnál foggantyú gyanánt szolgáltak neki és minthogy a lopás elkövetése után a két deszka-darabot alulról ismét helyükre beillesztette, azok széleit kevés, nedves agyaggal kente be, úgy hogy az a deszka darabok felülről lefelé történt lehuzásakor kissé kidülledett és így a vágás helyét eltakarta. A tolvaj ennek folytán bizton remélhette, hogy azon esetben is, ha az ágy alá tekintenek, az ott uralgó homályban a kidülledt agyagot véletlenül oda került porrétegnek fogják nézni és így nem fognak a helyes nyomra jutni, mely a lopás felfedezésére vezetne. A vágás alsó oldalát természetesen még könnyebben sikerült felismerhetlenné tenni, mert ott a kifolyt agyagot csak a kézzel el kellett mázolni és az egész úgy nézett ki, mintha valami piszok ragadt volna oda.

De a tolvaj elszámította magát, mert az illető csendőr, a ki a helyszíni szemlét felvette, nagyon alaposan járt el; eltolta az ágyat is helyéről és akkor

a kellő világításban felismerte az alig megszáradt agyagot és így a betörés miként történt elkövetése kiderült.

Most már nem volt nehéz az asszonyt, ki a pinczét kibérelte, a házi gazda személyleírása alapján ki nyomozni, valamint az öreg bérkocsis által bemondott személyleírás alapján az állítólagos hintóvevőt is kézrekeríteni. kik látván, hogy minden tagadás hasztalan, tettüket beismerték.

A dologban a legérdekesebb azonban az, hogy a tettes azt adta elő, hogy a lopott pénzt elásta és bár többször úgy látszott, mintha be akarná vallani az elásás helyét, minden rábeszélés daczára nem tette és így a sok pénz (16900 frt) valahol a földben rothad, mert a börtönben meghalt tolvaj a titkot magával vitte a sírba.

(Folytatjuk).

Munkástelepek ellenőrzése.

Bányákban, gyárakban és egyéb iparvállalatoknál rendszerint nagyobb számú munkás nyer alkalmazást. A munkások egyrésze rendszeren azon vidékről való, a hol ily telepek állanak, másrésze azonban idegen, sőt egész bátran állíthatjuk, hogy hazánkban alig van nagyobb ipartelep, a melynél több vagy kevesebb külföldi munkás alkalmazva nem volna.

Ily telepeken alkalmazott munkások rendes foglalkozással, tehát rendes keresettel is bírnak, ez okból közöttük büntények csak szórványosan fordulnak elő, miért is ez irányban nem igényelnek különös felügyeletet; a munkástelepek azonban más irányban felügyelendők és ellenőrzendők.

Ismert dolog, hogy az Europa nyugoti államaiban mindinkább terjedő «Socialismus» hazánkban az utóbbi időben szintén termő talajra talált és sajnos, hogy nem csak az ipartelepeken alkalmazott munkások között, hanem a földműveléssel foglalkozó parasztság között is terjedni kezd.

Hogy a csendőröknek kellő fogalmuk legyen a socialismus miben léteéről, nem tartjuk feleslegesnek e helyen ezen társadalmi betegséget pár szóval megmagyarázni.

«A *socialismus** azon tudományos elmélet és törekvés, mely a társadalmat gazdasági tekintetben akként akarja alapjában újjá szervezni, hogy az egyén ne önállóan és saját felelősségére vegyen részt a javak termelésében, hanem valami nagyobb szervezet szabályozza mindenkire nézve egyrészt a termelést, másrészt a javak szétosztását.

Socialis kérdésnek nevezzük azon mozgalmat, melynek czélja az alsó, vagyontalan (bérmunkás) osztályok helyzetét a tőkés és vállalkozó osztályllyal szemben javítani és az osztályok helyzetét teljesen a mai polgárosodás áldásainak részeseivé tenni. Szűkebb értelemben a socialis kérdés a munkabér-kérdést jelenti.

A kérdés oly régi mint maga az emberi polgárosodás és minden korszakban nyilvánult, mint a szegények és gazdagok közti ellentét.

Social demokratia politikai párt, mely a társadalmi kérdés megoldására törekszik, az állam és a polgári társadalom mai rendszerének megdöntése, főleg pedig a rang- és osztálykülönbségek megszüntetése útján. Minthogy a mai tőkeuralmi termelési mód e felfogással ellentétben áll, a socialdemokratia e termelési mód teljes mellőzésére törekszik, ha másként nem, még a forradalom útján is.»

Ezek oly tanok, melyek semmiféle jogállamban meg nem valósíthatók és joggal mondhatjuk, hogy azok soha megvalósíthatók nem is lesznek.

A socialis kérdés hazánkba a külföldi elégedetlen munkások által hozott be, kik honukban — mert ott sok már az ily Apostol — boldogulni nem tudtak, nálunk próbálnak egy új kereseti forrásra szert tenni.

* Lásd az Athenæum lexikonát.

Az emberi természetben rejlik, hogy mindenki sorsát javítani törekszik; ez szép és nemis cél akkor, ha ez tisztességes munka, szorgalom és iparkodás útján lesz elérve, ámde ha ezen cél elérése más szorgalmasabb, iparkodóbb vagy pedig a sors által egyébként megáldott egyének vagyónának megtámadtatása által szándékolatik, akkor az már a fenálló törvényekbe ütközik és a mai társadalmi jogrendet támadja meg.

Értelmes, szorgalmas, takarékos, iparkodó munkás soha sem lesz socialista, mert ez saját munkája után meg tud tisztességesen élni és nem áhítozik mások szerzeménye és vagyona után; csak is a tunya, mulatni szerető, tékozló és dolgozni nem szerető emberekben találunk a socialis tanok termő talajra, mert mi sem kellemesebb, mint keveset dolgozni, sok pénzt kapni, jól élni és sokat mulatni. A socialista vezérek, agitátorok és ügynökök igen jól tudják, hogy az általuk hirdetett tanok nem egyebek, mint megvalósíthatatlan elméletek, de mert ezek terjesztése nekik anyagi hasznot hajt, minden alkalmat megragadnak, hogy ezen tanokat a műveltség alacsonyabb fokán álló, tehát a hangzatos ígéreték és kecsgettetések valódi értékét nem ismerő emberekbe oltás, őket e tanoknak megnyerjék.

Ha ezen agitátorok tanainak egy munkástelepen már tért hódítottak, első sorban is magukra gondolnak t. i. különböző ürügyek alatt, mint pld. egy előkészítendő sztrajkra, vagy idegen, munka nélküli munkások segélyezésére, a socialis eszmék terjesztésének elősegítésére stb. pénzt gyűjtenek a munkások között, melynek hová fordításáról tüzetes számadást aligha tesznek.

Hogy a socialista agitátorok legkevésbé sem viselik a munkások sorsát szívükön, hanem csak a munkások jóhiszeműségét saját existenciájuk javítására és jólétük fentartására használják fel, eléggé igazolja azon tény, a mit a napi lapok nem régiben egy külföldi socialista vezér halála alkalmával közöl-

tek, hogy t. i. ezen egyén óriási vagyont hagyott hátra, felemlítvén azt is, hogy a vezetése alatt álló socialista társulat különböző fajta, számos agitátorának egyenkint 3—10 ezer márka évi jövedelme van, pusztán csak azért, mert ezen agitátorok jól tudnak prédikálni, tehát a szegény munkásokat jól tudják bolondítani és kizsákmányolni.

A munkás telepek, de az összes munkások veszedelme, ezen agitátorok; kik annál jobban boldogulnak és pénzelnék, minél több munkást tudnak tévútra vezetni és minél nagyobb elégtelenséget tudnak a munkások között előidézni. Sokszor egész lényegtelen, alárendelt, inkább csak egyeseket érintő sérelmek ezen lelketlen bujtogatók által annyira fel lesznek fujva és általánosítva, hogy ezen sérelmeket a munkások nagy része — különösen oly ipartelepeken, a hol a munkások szétszórtan nagy területeken dolgoznak, tehát egymással valamennyien közvetlenül mindig nem érintkezhetnek (mint például a bányavagy mezei munkások) — magáévá teszi. Ezen hírek azután a munkások között folytonos megbeszélés tárgyát képezik, és a mint az ilyenkor már szokás, mindenki tud valami újat, míg végre oly halmaz állítólagos sérelem forog közzájón a munkások között, hogy a valót többé senki sem tudja, de nem is kutatja. Az izgatók ezután úgy maguk mint társaik segítségével — kik rendszeren a külföldi de sajnós már hazai elégedetlen munkásokból is sorakoznak — a munkások szájába adott kérdéseket illetve sérelmeket, mindenféle hírekkel, ígéretekkel és kecsgettetésekkel elmergesíteni és ez úton végre a munkásokat a munkaadó ellen felizgatni törekednek. Ha ez nekik sikerült, kezdődik ezen kétes egyének aratása. Mert a tévútra vezetett, jobblét után áhító, talán dolgozni nem is szerető munkás eszét a sok bolond beszéd utóvégre is annyira megzavarja, hogy szivesen áldozza fel a kereseménye egyrészét és oda adja az ámitónak azon reményben, hogy ez majd baján, nem létező összeköttetései révén segíteni fog

és megzavarodott fejétől semmiféle okos szó többé ki nem veri azt a meggyőződést, hogy a munkaadó őt zsarolja, hogy a munkaadónak ő szerzi meg a pénzt, hogy a munkaadó az ő csekély fizetésén gazdagodik meg és miután ezek szerint ő szerzi meg a munkaadónak a nyereséget, ő neki ezen nyereség osztalékára tehát jogos igénye is van. És ha ezen tévtanok támogatására egy pár tényleg előfordult sérelem, vagy a munkások által jogosan követelhető kivánság is áll rendelkezésre, melyek békésen, kölcsönös felvilágosítás mellett könnyen és minden szenvedélyeskedés nélkül rendezhetők lennének, az izgatók által mint jelszavak a munkásoknak mindinkább fokozottabb felizgatására felhasználtnak, míg végre a tévutra vezetett munkások — saját akaratuknak többé urai nem lévén, — azt teszik a mit az izgatók tőlük kívánnak.

Minden socialista agitátornak aknamunkája főbb vonásokban olyan, mint előbb leírtuk és a melynek a végeredménye sok esetben elvállalt, tehát szerződött vagy kötelezett munkának jogtalan beszüntetése vagyis az úgynevezett sztrájk.

A sztrájk kitörésével az agitátor munkáját rendszeren be is fejezte és a helyszínéről a legtöbb esetben elpárolog, mert jól tudja, hogy ha a munkások most már eszüket veszítve erőszakoskodásra vetemednek, a törvényes rendet a katonaság és a csendőrség állítja helyre, ezeknek szuronyai elé pedig állani nem mer.

Minél több külföldi munkás van egy telepen alkalmazva, annál könnyebb ezen lelketlen izgatók munkája, mert a legtöbb külföldi munkás socialista eszmékkel van tele és csak az alkalmat várja, hogy e tanokat tovább terjeszthesse, hogy azután az ezek által előidézett zavarban, mint mondani szokás, kedve szerint halászhasson. A külföldről ide szakadt munkások egy része elzüllött, csavargó és semmiféle vagyonnal nem bíró nép, mely ma itt, holnap ott van s a mely már rendszeren

csak több sztrájk után került hazánkba, ennél tehát egy sztrájjal több vagy kevesebb nem igen számít, mert veszítenie nincs mit, sőt minden sztrájknál csak nyer, mivel rendszeren haza toloncolják, tehát az úti költséget megtakarítja magának.

Nem így áll a dolog a hazai, vagy már megtelepedett munkással. Ez nemcsak hogy egy sztrájk összes izgalmainak, kellemetlenségeinek és veszélyeinek kitéve lévén azokat, — ha ugyan nagyobb baj nem éri — túl élni kénytelen, a sztrájk lezajlása után rendszeren még a munkát is elveszti, és mert helyhez van kötve, kereset nélkül marad, tehát sokszor a legnagyobb nyomorba esik; mindezt pedig csak azért, hogy néhány kétes existenciájú, leginkább külföldi lelketlen ember jólétét előmozdítsa.

A munkásoknak egy sztrájkra való készülődése mindig bizonyos izgatottságban nyilvánul, t. i. a munkások nem úgy viselkednek, mint rendes körülmények között, hanem munka közben is, ha felügyelet nélkül gondolják magukat, kisebb-nagyobb csoportokba összeállanak, tanakodnak; ha feljök ilyenkor egy négy avatatlan munkás vagy felügyelő, esetleg oly egyén közeledik, a kiben nem bíznak, a beszélgetéssel azonnal felhagynak; egy vagy más munkásnál, — rendszeren azoknál, kik az elégületlenséget szítják — összejöveleket tartanak, titkolóznak, a korcsmákban itt-ott a készülődő mozgalomról pár szót ejletenek, a meggondolatlanok vagy a részeket fenyegetődznek, a gyermekek a férfaktól ellesett és az ügyre vonatkozó pár szót egymás között megbeszélik, de egyúttal már a sztrájkról is beszélgetnek; a munkások a szokottnál több előleget vesznek a munkaadótól; a családos munkások nagyobb mennyiségű élelmi szerrel látják el magukat; a máskor különben beszédes emberek szóltanok és különösen a közbiztonsági közegekkel szemben bizalmatlanok és tartózkodók lesznek; a munkafelügyelőkkel és a hivatalnokokkal szemben dacosok, a munkát csak ímmel-ámmal végzik, minden ki-

fogásolás vagy megróvás ellen — melyet máskor szó nélkül fogadtak — kifakadnak, stb. mind oly jelenségek, melyek a csendőr figyelmét el nem kerülhetik.

Az elmondottakból eléggé kitűnik, hogy a csendőrök, a munkástelepeken, vagy egyáltalában ott, ahol sok munkás tartózkodik, mely irányban gyakoroljanak felügyeletet.

A csendőrök szolgálata ily telepeken két részre oszlik és pedig: ellenőrző szolgálatra rendes viszonyok között és felügyeleti szolgálatra egy készülődő mozgalom alkalmával.

Az ellenőrző szolgálat rendes viszonyok között a következő kötelezettséget rója a közbiztonsági közegekre: a csendőröknek biztos tudomással kell birtokolni, hogy a munkások között kik az izgágák és elégedetlenek és ezek között, kik az úgynevezett vezetők. Ezen utóbbi egyének fognak valószínűleg adandó alkalommal izgatni, tehát mindig szigorúan felügyelendőek.

Legcélszerűbb, ha ezen főkolompokok előjegyzésben tartatnak és a felügyeletük következtében szerzett adatok feljegyeztetnek, hogy azután ezek alapján az illetők, — ha idegenek és tényleg veszélyesek — a közigazgatási hatóság és a munkaadó közbejöttével a telepről szépszerivel — még mielőtt nagyobb bajt okozhatnának — eltávolítottassanak.

Minden le nem telepedett, tehát idegen vagy külföldi munkásnak igazolványnyal vagy pedig munkakönyvvel kell bírnia. E könyveknek a munkaadónál kell letéve lenniök, hol ezeket a csendőrök megtekinteni tartoznak, így tehát meggyőződnek, hogy miféle egyének dolgoznak a telepen.

Az erdőben dolgozó fa-munkások között nem egyszer talált már veszélyes gonosztevő foglalkozást, a ki e munkában az egész telet is kihúzta, hogy tavasszal újból mint tolvaj vagy rabló folytassa előbbeni életmódját, mi bizonyára nem történhetett volna meg, ha a csendőrök e munkásokat szigorúan ellenőrizték volna.

Igen célszerű, sőt szükséges, hogy a munkaadók munkásaikról egy rendes jegyzéket vezessenek, melyben minden munkás neve, illetősége, a munkába belépés és abból való kilépés feljegyezve legyen. Ezen jegyzék alapján a munkások állománya mindig pontosan megállapítható és ennek segítségével a csendőrök biztos meggyőződést szerezhetnek maguknak arról, hogy minden idegen vagy külföldi munkás igazolványnyal vagy munkakönyvvel tényleg el van-e látva.

Oly munkás telepeken, hol a munkásokról az említett előjegyzés esetleg nem vezetettik, az illető szakasparancsnoknak a közigazgatási hatóságnál ki kell eszközölnie, hogy egy ily jegyzék vezetése követeltessek, mivel e nélkül az idegen munkások, — különösen oly telepeken, hol a munkások száma százakra, de ezekre is megy, — egyáltalában nem ellenőrizhetők.

A csendőrség egyik főkötelessége ily telepeken a munkások minden viszonyairól biztos tudomást szereztetni; ismerniök kell tehát a munkások életmódját, keresetük nagyságát, viszonyukat a munkaadóhoz, bajaikat és jogos követeléseiket; tudniök kell továbbá, hogy a munkások nem lesznek-e a munkaadó által túlságosan kihasználva, fizetésüket pontosan megkapják-e, nem lesznek-e megrövidítve, mely bánásmódban részesülnek a munkaadó vagy ennek alkalmazottjai részéről, egyszóval: a csendőrség a munkások minden viszonyait ne csak figyelemmel kísérfje, hanem azokat tanulmányozza is, hogy minden felmerülő baj, — azonnal a közigazgatási hatóságnak és a szakasparancsnokságnak bejelentve — még ideje korán, mielőtt még elmérgesednék, orvosolható legyen.

A csendőr állásánál és hivatásánál fogva mindenkire nézve semleges, neki tehát kötelessége mindenkit kivétel nélkül minden jogtalanság, erőszakoskodás vagy károsítás ellen megoltalmazni; ennek folytán ő a munkásnak ép úgy védelmezője, mint a munkaadónak, tehát ha a munkásoknak jogos panaszuik, kérelmük vagy sérelmük van a munkaadóval szem-

ben, azt nem csak tudomásul venni, hanem orvoslás céljából az illetékes hatóságnak bejelenteni és oda hatni kötelessége, hogy a sérelem vagy panasz orvostassák, a kérelem pedig teljesíttessék.

A munkások részéről a csendőrkhöz intézett minden kérelem vagy panasz, ha az jogos és méltányos, a csendőrök által a szükséghez képest a munkaadóval közvetlen is közölhető, de e körülmény az illetékes hatóságnak szintén föltétlenül bejelentendő.

A csendőrség igyekezzék a derék és befolyással bíró munkásokkal jó viszonyban lenni és e viszonyt ápolni, mert ezen munkások sok mindenre figyelmessé tehetik a csendőrt, melynek alapján az esetleg még csirájában levő bajnak elejét veheti.

A telepeken megforduló idegen egyének szigorú figyelemmel kísérendők és a legkisebb gyanu alapján felelősségre vonandók és kifürkészendő, hogy ezen egyének mi járathatnak, mivel érintkeznek; mert ha ily egyének szocialista szellemű munkásokkal sűrűbben érintkeznek, bizton feltehető, hogy az illeték és tanok utazó ügynökei.

Ily egyének a közigazgatási hatóságnak feljelentendők, hogy a telepről eltávolíttassanak, ha pedig rájuk bizonyul, hogy a munkásokat izgatják, vagy a szocialis tanokat közöttük terjesztik, a közigazgatási hatóságnak azonnal előállítandók.

A munkás telepeken levő korcsmák ellenőrzendők; ezen helyiségek szombat este és vasárnapokon vagy ünnepeken át — különösen pedig, ha a munkások fizetést vagy előleget kaptak, — tömve vannak. Ilyenkor rendezavarások, verekedések és egyéb csendőrháborítások igen gyakoriak, melyek tehát a csendőrök által megakadályozandók. A korcsmák szigorú ellenőrzése azért is szükséges és fontos, mert az izgatók és a szocialista utazó ügynökök itt is szoktak a felpálinkázott munkásoknak prédikálni, ily egyének tehát az izgatáson, illetve a szocialis tanok terjesztésén tetten is érhetők. A korcsmárosokat a csendőrök igyekezzenek megnyerni, hogy azok minden gyanus

idegen emberről — ki náluk megfordul — nemkülönb helyiségükben netán a közbiztonság megzavarását czélzó minden körülményről a csendőrséget azonnal értesítsék.

Azon postahivataloknál, a melyek utján a munkások a postaküldeményeket kapják, a csendőrök gyakrabban tudakolódjanak, vajjon nem érkeznek-e a munkások részére gyanus vagy izgató iratok és ha igen, ki részére? hasonlólag megtudandó, hogy kik járatnak szocialis irányú lapokat, kik kapnak a munkások közül — különösen a munkás mozgalmak idején — nagyobb pénzküldeményeket? Ezen egyének viselkedése a csendőrök által szigorúan megfigyelendő és ellenőrzendő, mert ezek a szocialis eszmék hívei és terjesztői, tehát a szocialista vezérek segédei.

Az előadottakból kitűnik, miszerint a csendőrségnek egy munkás telepen a megelőző szolgálatot a legnagyobb lelkiismeretességgel és pontossággal kell teljesítenie, hogy ez által minden esetleges mozgalmat még csirájában elfojthasson, illetve, hogy az ily telepeken oly gyakori surlódások, panaszok és egyéb sérelmek által keletkezhető mozgalomnak közbelépése által elejét vegye.

Ha azonban a legéberebb örködés daczára is a munkások között mozgalom támad, ennek okát a csendőrség azonnal és minden körülmény között ki-puhatólni és a közigazgatási hatóságnak és a szakzsparancsnokságnak is haladéktalanul bejelenteni tartozik. Ilyenkor, midőn a munkások között már bizonyos izgatottság észlelhető; minden gyanus idegen, a ki a telepen megfordul, a legszigorúbban ellenőrzendő és ha magát tüzetesen igazolni nem tudja, vagy csak a legsekélyebb gyanu is terheli hogy a munkásokat bujtoztatja, a telepről való eltávolítása céljából a közigazgatási hatóságnak azonnal előállítandó.

A munkások sorából való izgatók a közigazgatási hatóságnak szintén azonnal feljelentendők, de ha az

illetők a munkaadónak vagyon- vagy életbiztonsága ellen izgatnak, letartóztatások.

A csendőrök, mielőtt a mozgalom okát kipuhatolják, a munkásokat igyekezzenek felvilágosítani, hogy panaszukat, sérelmüket vagy kérelmüket nyugodtan és minden szenvedélyeskedés nélkül a csendőröknek, vagy pedig a közigazgatási hatóságnak esetleg magának a munkaadónak adják elő és az illetékes körök határozatát nyugodtan várják be, sőt még akkor is, ha kérelmük nem volna teljesíthető, nyugodtan viselkedjenek és igyekezzenek bajukon törvényes úton segíteni. A csendőrök pedig közvetítőleg lépjenek fel, a kérelmeket, sérelmeket vagy a panaszokat az illetékes helyre juttassák; az illetékes szárny- illetve szakaszparancsnok úr pedig oda törekedjen, hogy a munkások jogos és méltányos kérelmei vagy panaszai gyorsan kedvező elintézkedést nyerjenek, illetve orvosoltassanak.

Minden kezdődő mozgalom alkalmával a munkás-telepeken követendő eljárásra vonatkozólag a csendőrség a közigazgatási hatósággal egyetértőleg jár el, ez okból tehát szükséges, hogy a csendőrség a mozgalom minden mozzanatát a közigazgatási hatósággal azonnal közölje.

A csendőrségnek a munkásmozgalmak kezdetén van a legtöbb és a legkényesebb teendője, mivel a csendőrségnek minden erejéből oda kell hatnia, miszerint minden nagyobb zavarnak elejét vegye, tehát éjjel és nappal folyton talpon kell a helyszínen állania és minden fizikai és erkölcsi erejét, valamint szellemi képességét meg kell feszítenie, hogy a felette nehéz feladatnak sikerrel megfeleljen. A csendőrség teendői ilyenkor a következők:

Minden nem engedélyezett gyűlés megtartásának megakadályozása esetleg szétoszlataása; szigorú ellenőrzése az izgatók hírében álló munkásoknak és vezetőiknek, nemkülönböztetve megakadályozása annak, hogy ezen egyéneknél a munkások titkon gyülesezzenek; a telepen megforduló idegeneknek szigorú és

állandó felügyelete, a gyanús idegeneknek a telepről való kiutasítása esetleg elővezetése vagy letartóztatása; a rend és csendnek éjjel-nappal való szigorú felügyelete és fentartása; a gyártelep építmények megőrzése, hogy azokban roszakarattalug kár ne ejtessék; a munkaadó és alkalmazottjainak minden erőszakoskodás ellen való megvédése; a korcsmai zárórák — melyek a közigazgatási hatóság által ilyenkor a legkisebb mérvre szorítandók — betartásának ellenőrzése. A csendőrök ezenkívül a munkásokat, különösen pedig a vezetőket folyton rábeszéli és felvilágosítani törekedjenek, hogy szándékuktól álljanak el, esetleges kérelmeiket ne erőszakos, hanem törvényes úton érvényesíteni törekedjenek s mindenek felett minden erőszakoskodástól óvakodjanak, mivel ez utóbbinak igen szomorú következményei szoktak lenni.

Ha pedig végre a munkások munkájukat felmondás nélkül abba hagyják, tehát ha az úgynevezett «sztrájk» kitör, a csendőrség főfeladata a munkaadó és alkalmazottjainak életbiztonságát megvédelmezni, valamint az összes építményeket erőszakos kártételek ellen megoltalmazni mindaddig, míg a veszélyeztetett helyre nagyobb karhatalom nem érkezik.

Hogy pedig ez keresztül vihető legyen, mielőtt egy telepen egy mozgalom kezdődik, oda azonnal oly csendőrségi erő összpontosítandó, hogy az minden eshetőségre elegendő legyen.

Itt meg kell jegyeznünk, hogy ha egy kezdődő mozgalom vagy sztrájk alkalmával a munkások nyugodtan viselik magukat, semmi törvényellenest nem követnek el és nem erőszakoskodnak; a csendőrség nincs feljogosítva önállóan a munkások ellen bármely irányban is fellépni, ha csak arra az illetékes közigazgatási hatóság által fel nem hivatik.

Minden sztrájk kitörésekor a színhelyen a közigazgatási hatóság kiküldöttje veszi át az intézkedési jogot ennek következtében a csendőrség ilyenkor ezen kiküldöttnek karhatalmi segéletét képezi, tehát e kiküldött intézkedései szerint jár el.

Mindezekből kitünik, mily felelősségterhes és mily kényes szolgálata van a csendőrségnek a munkástelepeken és ezért nem tartjuk szükségtelennek itt hangsúlyozni, hogy a csendőrségtől különben is minden ténykedésében követelt tapintat, komolyság, higgadt cselekvés, körültekintés és humánus eljárás ily helyeken és ily alkalmakkor, fokozott mérvben szem előtt tartandók.

Végre pedig e czikk befejezésénél megemlíjtük, hogy hazánkban a legutóbbi időben az értelmes és hazafias gondolkodású munkások között a szocializmus ellen mozgalom van keletkezőben, a mely ezen külföldről hozzánk átplántált társadalmi betegséggel szemben már nyíltan fellépett és mely feladatnál tüzte ki ezen már is gyökeret vert bajtól a haza munkásait megóvni; remélhető tehát, hogy az ország hazafias munkásainak ez sikerülni is fog.

*A vörös liga.**

Egy magán-detektív kalandjából. Irta: *A. Conan Doyle.*

Ha végig tekintek azon a hetven különféle eseten a melyben az utóbbi nyolcz év folyamán alkalmam volt tanulmányozni Sherlock Holmes barátomnak a módszerét, sok tragikus, sok mulatságos és igen különös esetet találok bennök, de egyet se olyat, a mely közönségesnek volna mondható. Sherlock Holmes ugyanis nem annyira haszonlesésből, mint inkább kedvtelésből dolgozott és sohasem ment bele olyan dolognak a nyomozásába, a mely egészen szokatlan-nak, vagy épen fantasztikusnak nem ígérkezett.

Mindevez érdekes esetek közül pedig bizonyára a legkülönösebb volt a «vörös liga» históriája, melyet lehetőleg híven akarok itt elmondani.

Tavaly ősszel meglátogattam egyszer Sherlock

Holmes barátomat, s komoly beszélgetésben találtam egy zömök, piros képű éltes emberrel, a kinek láng-vörös haja volt.

Bocsánatot kérve a háborgatásért, rögtön távozni is akartam, de Sherlock Holmes berántott a szoba közepére s becsukta utánam az ajtót.

— Nem is jöhetett volna jobbkor, kedves Watson barátom, mondá nyájasan.

— Azt gondoltam, el van foglalva . . .

— Jól gondolta. Nagyon is el vagyok foglalva.

— Akkor hát várhatnék addig a másik szobában.

— Szó sincs róla!

S odafordult az idegenhez:

— Mr. Wilson, ez az úri ember a legtöbb sikeres nyomozásomban társam és segítóm volt nekem; és bizonyára a legnagyobb hasznomra lesz az ügyében is.

A zömök úr félig felállott a székéről, bólintott egyet a fejével, a mi köszönés akart lenni s élénk kérdő pillantást vetett rám apró, hájas környékű szemével.

— Foglaljon helyet a kanapén, mondá Sherlock Holmes, visszabocsátkozva zselléjébe s összetéve két kezének az útjahegyeit, a mint szokása volt, mikor elmékedésnek engedte át magát. — Tudom, kedves Watson, hogy miként én, ön is szereti mindazt, a mi különös és kívül esik a közönséges, hétköznapias élet egyformaságán és szintelenségén. Bebizonyította ezt a kedvtelés azzal a lelkesedéssel, mely arra készítette volt, hogy krónikása és -- meg kell vallanom -- ügyesen színező és csoportosító krónikása legyen az én apró-cseprő kalandjaimnak.

— Azok a kalandok engem valóban rendkívüli módon érdekeltek, viszonzám.

— Emlékezni fog rá, hogy épen a minap, mielőtt a Miss Mary Sutherland rendkívül egyszerű esetének a vizsgálásába bocsátkoztunk, azt az észrevételt tettem ön előtt, hogy ha különös esetek és rendkívüli bonyodalmak érdekelnek bennünket, akkor csak füt-

* A «Pesti Napló» napi lap 1893. évfolyamából, a szerkesztőség szives engedelmével.

készszük az életet magát, a mely mindenkor sokkal merészebb a maga bonyolításaiban, mint a legcseppebb képzelet.

— Emlékszem s arra is emlékszem, hogy én ezt a kijelentést bátor voltam kétségbe vonni.

— Úgy van, kedves doktor, de most mégis az én nézetemre lesz kénytelen áttérni, mert annyi tényt fogok ön előtt felhalmozni, hogy kénytelen lesz magát megadni és elismerni, hogy igazam van.

Ime, Mr. Jabez Wilson szíves volt engem meglátogatni és olyan történetet kezdett elbeszélni, mely a legkülönösebbek egyikének ígérkezik, a melyekkel valaha dolgom volt. Azt az észrevételemet is hallotta ön már egyszer, hogy a legkülönösebb és leghallatlanabb dolgok gyakran nem a legnagyobb, hanem az apróbb bűntényekkel vannak kapcsolatban, sőt sokszor olyan körülményekkel is, melyek kizárják a bűntény föltevését.

Abból, a mit Mr. Wilsontól eddigelé hallottam, lehetetlen megmondanom, hogy a jelen eset bűntény-nyel van-e kapcsolatban, vagy nem, de maga az eset szerfölött különös, úgyszólván egyetlen a maga nemében.

Sherlock Holmes most oda fordult a látogatójához.

— Mr. Wilson nem lenne talán szíves, előlről kezdeni az elbeszélését? Nem csupán azért kérem erre, mert dr. Watson barátom nem hallotta az erejét, hanem azért is, mert a dolog sajátságos természeténél fogva azt óhajtánám, hogy a történetnek minden legapróbb részletét az ön ajkáról halljam. Rendszerint úgy szokott lenni, hogy ha az események folyamáról egy s más részletet hallok, rögtön el tudok indulni a nyomon az ezernyi hasonló eset alapján melyek eszembe jutnak. De a jelen esetben kénytelen vagyok megvallani, hogy a tények legjobb tudomásom szerint, egyetlenek a maguk nemében.

A zömök kliens fontoskodó büszkeséggel duzzasztotta ki a mellét s valami piszkos, gyűrött újságpapírost húzott ki nagykabátjának a belső zsebéből.

Mialatt a lapot kisímitotta a térdén s előrenyújtott föl futott végig a hirdetések, kényelmesen szemügyre vehettem az emberemet és Holmes barátomnak a szokása szerint azon iparkodtam, hogy levonjam a lehető következtetéseket a ruházatából vagy általában a külsejéből.

De nem igen sok eredménye lett a vizsgálódásomnak.

Látogatómkon meg volt a közönséges angol tizlet-embernek minden ismertető jele: pohos, nagyképi, nehézkes, lassú. Bő szürke nadrágot, nem túlságosan tiszta fekete kabátot viselt, a mely nem volt begombolva, szennyes-sárga mellényt, meg egy rózlánczot, a melyen négyzetletűen átlukasztott kerek ércz-darab fityegett. Kopott kürtőkalap és színehagyott barna felsőkabát, gyűrött bársonygallérral hevert a mellette álló széken.

Akárhogy néztem is, semmi figyelemre méltó nem volt ezen az emberen; csupán lángolóan vörös feje, meg vonásain a rendkívüli bosszankodás és elégedetlenség kifejezése.

Sherlock Holmes gyors pillantással vette észre, hogy én min töröm a fejemet s mosolyogva vont vállat, a mint kérdő tekintetimmel találkoztam.

— Azokon a szembeötölő körülményeken kívül, hogy valamikor nehéz kézművesi munkát végzett, hogy burnótozni szokott, hogy szabadkőműves, hogy Klynában járt és hogy az utóbbi időben igen sokat irogatott, seimmi egyebet nem tudok konstatálni — mondá.

Mr. Jabez Wilson ijedten riadt föl a székén, újját a térdén levő hírlapon tartva, de szemét merően függesztve Sherlock Holmesra.

— Minő csodánál fogva tudja ön mindezeket, Mr. Holmes? kérdé. Hogyan tudja például azt, hogy kézművesi munkát végeztem valamikor? Szent igaz pedig, hogy fiatal koromban hajó-ács voltam.

— A keze árulja el, kedves Mr. Wilson, a kezé. Lám a jobb keze egy egész számmal nagyobb, mint

a bal. Sokat dolgozott vele, még pedig erős munkát. Így az izmok jobban ki vannak benne fejlődve, mint a másokban.

— Jó, de hát a burnót, meg a szabadkőművesség?

— A burnót nyomait igen könnyű meglátni, a mi pedig a szabadkőművességet illeti, hát hiszen derékszöveget meg czirkalmat visel melltű gyanánt a nyakendőjében

— Ah, igaz, erről meg is feledkeztem. De hát a sok irás?

— Mi egyebet jelentene az, hogy kabátjának a jobb ujjá könyökön alul egészen fényes, míg a bal ujjnak csak könyökben van egy fényes foltja, jelöl annak, hogy írásközben balkézrel az asztalra szokott könyökölni?

— Jó, jó, de hát Khina?

— Az a hal, mely a jobbkeze csuklójára van tetoválva, mutatja, hogy ez a munka csakis Kínában készülhetett. Tanulmányaim tárgyává tettem a tetoválást, sőt gyarapítottam is valamicskével ennek a művészetnek az irodalmát és ennélfogva tudom, hogy a hal pénzének halványpiros pettyekkel való tarkítása kizáróan kínai sajtáság. Ha aztán azonkívül még kínai pénzdarabot is látok óralánczán csüngen, az egész dolog még sokkal egyszerűbbé válik.

Mr. Jabez Wilson nagyot nevetett.

— No de ilyet! mondá. Előbb azt hittem, hogy ön valami rendkívül elmés dolgot mivel, de most már látom, hogy voltaképen nincs benne semmi.

— Arra a gondolatra kezdek jutni, Watson, mondá Sherlock Holmes, hogy nagy hibát követtek el a magyarázataimmal. «Omne ignotum pro magnifico» hiszen tudja és a kis hírnevem, a mi van, mihamarabb odavesz, ha őszintén felmutogatom a kártyámat! Nos, Mr. Wilson még sem találta meg a hirdetést?

— De igen, már meg van, felelte Mr. Jabez Wilson, vastag vörös ujjával a hasáb közepetájára mutatva. Itt van ni. Ezzel kezdődött az egész dolog.

Azután hozzám fordult, és ideadta az újságot. Elvettem a lapot és olvastam, a mint következik;

A vörös ligától. Néhai Ezekiah Hopkins észak-amerikai (Lebanon, Pennsylvania) polgár végrendekezésének értelmében ez idő szerint újabb üresedés van, mely a Liga egy újonnan fölveendő tagjának heti négy fontnyi tiszteletdíjat biztosít oly teendők végzéséért, melyek pusztán csak névszerint valók. Minden ép testű és elméjű vöröshajú férfi, a ki huszonegyedik életévét betöltötte beválasztható. Pályázni kívánók személyesen jelentkezhetnek a legközelebbi hétfőn délelőtt 11 órakor. *Mr. Duncan Rossnál, a Liga hivatalos helyiségében, Pope's Court, Fleet-Street 7.*

— Mi a csodát jelenthet ez? — kiáltottam föl, miután kétszer is elolvastam ezt a rendkívüli hirdetést.

Sherlock Holmes jóízűen nevetgelt s rázta magát a szölléjében, a mint szokása volt, mikor jókedvében érezte magát.

— Elűt egy kicsit a megszokott, mindennapi dologtól: ez nem az unásig taposott országút, ugyebár? mondá. Es most, Mr. Wilson, tessék csak hozzáfogni és mondjon el nekünk mindent, a saját becses személyéről, a háztartásáról, meg arról, hogy ennek a furcsa hirdetésnek minő hatása volt a sorára. . . . Kedves doktor, nézze meg csak először is, hogy mikori keletű az a lap és mi a czíme.

— A Morning Chronicle 1890 április 27-diki száma. Tehát éppen két hónapos.

— Nagyon jól van. Nos, Mr. Wilson kezdje el.

— Hát épen úgy volt, a mint önnek már elmondtam, Mr. Sherlock Holmes, kezdé Jabez Wilson, a homlokát törölgetve. Van egy kis zálogházi üzletem a Coburg-Squareen, a City közelében. Neru valami nagy üzlet és az utóbbi években nem jövedelmezett többet, mint a mennyiből épen csak meg lehetett

valahogyan élni. Azelőtt két legényt is tartottam, de most csak egyet tartok s annak a fizetése is nehezemre esnék, ha az illető hajlandó nem lett volna félfizetésért is beállni, hogy kitanulja az izletet.

— Mi a neve annak a jóra való ifjúnak? kérdé Sherlock Holmes.

— Vincent Spauldingnak hívják, de nem egészen ifjú. Hogy mennyi idős, azt bajos volna megmondani. De annyi bizonyos, hogy ügyesebb legényt sohasem kívánnék magamnak Mr. Holmes és jól tudom, hogy könnyen tehetne szert jobb állásra és két annyi fizetésre, mint a mekkorát én adhatok neki. De utóvégre is, ha ő meg van elégedve, minek adjak én neki más gondolatokat a fejébe?

— Igaza van. Ön nézve mindenesetre nagy szerencse, hogy olyan alkalmazottja van, a ki a piaci áron alól dolgozik. A mai világban ez épen nem közönséges dolog. Úgy látom, hogy ez az ön legénye legalább is olyan szokatlan és különös jelenség, mint az imént hallott hirdetése.

— Oh, neki is megvannak a maga hibái, mondá Mr. Wilson. Soha még olyan műkedvelő fotografst nem láttam. A mikor csak szerét ejtheti, rögtön előkapja a masináját s azután szalad le a pinczébe, mint ürge a lyukába, hogy a képeit elkészítse. Ez a főhibája; de egészben véve igen szorgalmas, dolgos ember. Semmi rossz hibája sincs.

— Természetesen most is önnél van még?

— Mindenesetre. Rajta kívül van még a házamban egy szolgáló, a ki főz és takarít. Ennyiből áll az egész háztartásom, mert özvegy ember vagyok és családom sohasem volt. Nagyon csendesem élünk mi hármascskán; melegsünk mikor hideg van és fizetgetjük az adósságainkat, ha már többet úgy sem tehetünk.

Az első dolog, a mi a házi csendünket felzavarta, ez a hirdetés volt. Spaulding ma épen nyolcz hete nagy sietve lépett be a boltomba, a kezében ezzel az újságpapírossal s azt mondja:

— Hej, Mr. Wilson, bárcsak nekem is vörös volna a hajam!

— Aztán minek? kérdem tőle.

— Minek? Tessék, megint egy üresedés a vöröshajuak szövetkezetében. Egész kis vagyont jelent ez akárkinek is, a ki ezt az állást megkapja és úgy hallom, hogy több üresedés van, mint ember, úgy hogy az igazgató-tanácsosok már nem is tudják, hogy mit csináljanak a pénzökkel. Hej, ha a hajam hirtelen megváltoztatná a színét, milyen takaros kis hivatalba ülhetnék bele!

— Ugyan? Hát mi ez? kérdém.

Tetszik tudni, Mr. Holmes, én otthonlő ember vagyok és mivelhogy a kenyérkeresetem a házamhoz jön, nem pedig nekem kell utána járnom, néha hét-számra se teszem ki a lábamat az utczaajtón. Így hát édeskeveset tudtam arról, a mi ott künn történik és mindig örültem, ha valami kis ujságot hallhattam.

— Hát sohasem hallott a vöröshajuak szövetkezetéről, az úgynevezett «Vörös ligáról?» kérdé Spaulding, tágra nyitott szemmel.

— Nem én, soha.

— No ezt nagyon csodálom, mert ön maga is megválasztható az üresedésben levő állások egyikére.

— És micsoda tiszteletdíj jár azoknak az állásokkal? kérdém.

— Oh, mindössze évi kétszáz font, de a munka nagyon könnyű és legkevésbé sem háborítja az embert a saját külön foglalkozásában.

Gondolhatja, Mr. Holmes, hogy erre ugyancsak hegyezni kezdtem a fülemet, mert az üzlet egy pár év óta nagyon vékonyan eresztett és kétszáz fontnyi mellékkereset nagyon rámfért volna.

— Mondja el csak az egészet, Spaulding, kértem kíváncsian.

Spaulding erre megmutatta nekem ezt a hirdetést és azt mondta:

— A mint láthatja, a Ligánál most üresedés van

és itt meg is van nevezve a cím, a melyhez bővebb értesítés végett fordulni kell. A mennyire én tudom, a Ligát egy Ezekiah Hopkins nevű amerikai milliomos alapította, a ki roppant sajtáságos ember volt. Nagy rokonszenvvvel viseltetett a vöröshajú emberek iránt, mert maga is vörös volt és mikor meghalt, kitünt, hogy egész óriási vagyonát alapítványkép hagyta hátra azzal a rendelkezéssel, hogy kamataiból tisztességes javadalmakat tüzzenek ki olyan emberek számára, a kiknek vörös a hajuk. Úgy hallom, hogy a javadalmak jó nagyocskák és igen keveset kell értők dolgozni.

— De, vetém ellene, hiszen millió, meg millió vöröshajú ember pályázik akkor ezekre a javadalmakra.

— Nem egészen úgy van, a mint ön gondolja, viszonzá Spaulding. Először is a javadalom csakis londoni lakosokra terjed ki és azok közül is csak a felnőt emberekre. Ez az amerikai milliomos Londonból származott el fiatalkorában, s hálából szíveséget akart tenni a szülővárosának. Azt is hallottam továbbá, hogy hiába pályázik valaki, ha a haja világos-vörös, vagy sötét-vörös, vagy akármilyen, ha nem tökéletesen fényes, tüzes, láng-vörös. Lám, Mr. Wilson, ha ön pályázni akarna, kényelmesen beleülhetne abba a javadalomba, hanem persze, önnek talán nem is volna érdemes fáránia egy pár száz fontért.

No már uraim, tény, — hiszen önök is láthatják, — hogy az én hajam igen-igen élénk színű és nekem persze úgy tetszett, hogy ha csakugyan van a dologban valami, hát én ép olyan jó kilátással mehetek bele a pályázatba, mint akármely másik ember, a kivel valaha találkoztam.

Spaulding olyan sokat látszott tudni a dologról, hogy úgy gondoltam, hasznát fogom vehetni; megmondtam hát neki, hogy csukja be mára a boltot és jöjjön el velem. Spaulding örült a szabadságnak. Becsuktuk a boltot és elindultunk arra a címre, mely a hirdetésben meg volt nevezve.

Nem hiszem, hogy valaha még tanuja leszek olyan

látványnak, a milyen az volt. Eszokról és délről, keletről és nyugatról valamennyi ember, a kinek csak egy kicsike vörös árnyalat volt is a hajában, odasereglett a Citybe, hogy a hirdetés értelmében pályázzék. A Fleet-Street a szó szoros értelmében tömve volt, vöröshajú néppel és a Pope's Cours olyan volt, mint egy gyümölcskereskedőnek a narancs-kirakata. Nem hittem volna, hogy az egész országban van annyi kollegám, a mennyit az az egy hirdetés összecsiszított. Képviselve volt ott a hirtelen-szókének minden árnyalata; szalmaszín, citromsárga, narancsvörös, téglaszín, vörhenyes, rőt, jajvörös: de miként Spaulding mondotta, az igazi, eleven, lángoló vörös színből vajmi kevés példány volt látható.

Mikor láttam, hogy milyen sokan várakoznak, már kétségbeesetten akartam lemondani a kisérletről, de Spaulding erről hallani sem akart. Hogyan csinálta, azt el sem tudom képzelni, de addig tolongott, lökdösődött, furakodott, míg végre keresztültörtöttünk a sokaságon és ott voltunk a lépcsőn, mely a hivatalos helyiségbe vezetett.

A lépcsőn kettős emberáradat vonult föl és lefelé: az egyik rész reménykedve haladt fölfelé, a másik leverten ballagott le. Mi is felhatoltunk valahogyan és nemsokára benn voltunk a Liga helyiségében.

— Nagyon érdekes és mulatságos lehetett, veté most köze Sherlock Holmes, mialatt mr. Jabez Wilson szünetet tartott és emlékezetét egy hatalmas szippanat burnóttal iparkodott fölfrissíteni. Kérem, folytassa ezt az érdekfeszítő előadást.

— A hivatalos helyiségben semmi más nem volt, mint két szék meg egy hosszú fenyőfa-asztal, a mely mögött alacsony emberke ült, a kinek a haja még vörösebb volt, mint az enyém.

Pár szót mondott minden egyes kandidátusnak, a ki nála jelentkezett és mindig tudott valami hibát, fogyatkozást találni, a mely az illetőt az üresedés betöltésére alkalmatlanná tette. Ugy látszott tehát, hogy mégsem olyan könnyű bejutni ebbe a Ligába.

Mikor azonban ránk került a sor, a kicsi ember nyájiasabb volt hozzám, mint a többiek bármelyikéhez s becsukta az ajtót, mikor beléptünk. Nyilván hat szem közt kívánt velünk beszélni.

— Van szerencsém bemutatni Mr. Jabez Wilsont, a ki pályázni kíván a Ligánál levő üresedésre, szolt a segédem.

— Es a mint látom, teljesen alkalmas is a betöltésére, viszonzá a másik. Megvan hozzá minden kelléke. Nem emlékszem rá, hogy mikor láttam ilyen tökéleteset a maga nemében.

Hátralépett, félreszegte a fejét s úgy nézegette a hajamat jó sokáig, elannyira, hogy valósággal elszégyeltem magamat.

Azután egyszerre közelebb lépett, hatalmasan megvárta a kezemet és gratulált a sikeremhez.

— Méltatlanság lenne csak pillanatig is habozni, mondá. De, úgy-e bár, kérem, meg fog bocsátani, ha nem tévesztem szem elől a szükséges óvatosságot?

Azzal belemerítette a hajamba mind a két kezét, addig ránczigálta, hogy ordítani kezdtem kínomban.

— Könnybe lábadt a szeme, mondá aztán, a mint elbocsátotta a hajamat, s én meggyőződést szereztem arról, hogy minden úgy van, a mint lennie kell. De hát nagyon óvatosnak kell lennünk, mert két ízben csaltak már meg bennünket parókával, egyszer pedig festett hajjal. Olyan dolgokat tudnék önnek elmondani, a melyek megutáltatnák önnet az egész emberi természetet.

Azután odalépett az ablakhoz és torkaszakadtából kiáltotta ki rajta, hogy az üresedés be van töltve.

Alulról csalódottság zúgása hallatszott föl és a sokaság szerteoszolt minden irányba, úgy hogy végre egyetlen vörös fej sem volt látható, csupán az enyém meg az igazgatótanácsosé.

— Duncan Ross vagyok, mondá azután a kis ember és én is egyike vagyok azoknak, a kik néhai patrónusunk jótéteményét élvezik. Házas ember ön, Mr. Wilson? Van-e családja?

Azt feleltem rá, hogy nincs.

Mr. Duncan Rossnak egyszerre megnyult az arca.

— Ejnye, ejnye, mondá nagykomolyan, ez igazán nagy baj! Szörnyen sajnálom, hogy így áll a dolog. Az alapítvány természetesen a vöröshajuk szaporítására és gyarapítására volt szánva ép úgy, mint a tagok eltartására. Rendkívül nagy baj, hogy ön nőtlen ember.

Most meg már az én arczom nyult meg Mr. Holmes, mert azt gondoltam el magamban, hogy ime hát mégsem kapom meg az állást. De pár percznyi fontolgatás után Mr. Duncan Ross mégis azt mondta, hogy hiszen majd rendben lesz minden.

— Az esetre, ha más alkalmas pályázó is volna, mondá, ez a hiba végzetessé válhatnék; de ilyen gyönyörű hajjal dicsekvő ember kedvéért szabad lesz szemet is hunyni. Mikor foglalhatja el hivatalát?

— Oh, ez bizony nehéz lesz egy kicsit, mert nekem más foglalkozásom is van, mondám.

— Sohse törődjék azzal, Mr. Wilson! mondá erre Vincent Spaulding. Majd ellátom én azt ön helyett.

— Mely órákban kell a hivatalban lenni? kérdém.

— Tízről kettőig.

Ön is tudja talán, Mr. Holmes, hogy a zálogházi üzlet jobbadán az esti órákban ad munkát, kivált csütörtökön meg pénteken este, a fizetéses nap előtt. Így tehát épen kapóra jött nekem az, hogy a dél-előtti órákban is kereshetek valamicskét. Azonkívül pedig tudtam azt is, hogy Spaulding kitünően el fog látni mindent, a mi csak előfordúl.

— Ez nekem igen alkalmas idő lesz, mondám. Es mennyi lenne a fizetség?

— Hetenkint négy font.

— Es mi lenne a munka?

— Csupán olyan, hogy épen neve legyen.

— Mit nevez ön olyan munkának, a minek éppen csak neve van?

— Azt, hogy az egész idő alatt itt kell lennie a hivatalban, vagy legalább az épületben. Ha a hiva-

talos idő alatt elmegy, örökre elveszti az állását. Az alapítványtevőnek a rendelkezése ebben a pontban teljesen világos. Mihelyt a hivatalos helyiségből a kiszabott idő alatt kimozdul, megszegte a föltételeket.

— Hiszen csak napi négy óra s nekem eszem-ágában sem lesz, hogy a hivatalos idő eltelte előtt elmenjek, mondtam.

— Megjegyzem, hogy semmiféle mentség sem fog használni, tevé hozzá Mr. Duncan Ross sem betegség, sem elfoglaltság, sem semmi egyéb. Itt kell ülnie, mert különben vége az állásnak.

— És a munka?

— Másolni fogja az Encyclopaedia Britannicát. Ott van az első kötet az asztalon. Tintát, tollat, íratós-papírost magának kell hozzá beszereznie, mi csak azt az asztalt meg ezt a széket adjuk. Belépne holnap?

— Mindenesetre. Itt leszek, felelém.

— Akkor lát Isten önnel, Mr. Jabez Wilson, és engedje meg, hogy még egyszer gratuláljak ahhoz a fontos álláshoz, a melyet elnyerni elég szerencsés volt.

Hajlongva kísért ki a szobából s én hazamentem a legényemmel, alig tudva, hogy mit szóljak, vagy mit tegyek, annyira örültem a szerencsémnek.

Egész nap ezen a dolgon járt az eszem s estére ismét levert voltam; mert teljesen elhitettem magammal, hogy az egész dolog nem lehet egyéb, mint türes komédia, vagy csalás, ámbár el nem tudtam képzelni, hogy mi célja lehet.

Teljességgel hihetetlenek látszott, hogy valaki olyan alapítványt és olyan rendelkezést tehetett volna, vagy hogy ezek az emberek most olyan tekintélyes summát fizessenek egyszerűen csak az Encyclopaedia Britannica másolásáért.

Vincent Spaulding minden tőle telhetőt megtett, hogy felvidítson, de mire aludni tértem, már lettem az egész dologról. Reggel azonban elhatároztam, hogy mégis csak bepillantok oda; vettem hát

egy penny ára tintát s egy tollpennával meg két árkus papírossal fölfegyverkezve elindultam a Pope's Court felé.

Nagy meglepődéseimre és gyönyörűségemre minden olyan rendben volt, a mennyire csak lehetett. Az asztal már el volt készítve számomra és Mr. Duncan Ross ott volt, hogy lássa, hogy kellően munkához fogok. Neki indított az A betűnek s azután magamra hagyott; de időről-időre bejött megnézni, hogy szorgalmasan dolgozom-e.

Két óraker elbocsátott, megdicsért, hogy milyen sokat írtam bezárta utánam a hivatal ajtaját.

Igy ment ez nap nap után, Mr. Holmes, és szombaton Mr. Duncan Ross bejött és letett elibém négy fényes arany sovereignt a heti munkámért. A másik héten ugyanígy volt a dolog, úgyszintén a harmadik héten. Minden reggel ott voltam pontban tíz óraker, és minden délután két óraker távoztam el.

Mr. Duncan Ross lassankint rászokott, hogy egy-egy délelőtt csak egyszer jött be, utóbb pedig egyáltalában nem is mutatta magát. De én azért természetesen nem mertem kimenni a szobából egy pillanatra sem, mert nem voltam benne bizonyos; hogy mikor talál bekukkanni; a javadalom pedig olyan jó volt és nekem annyira jól esett, hogy nem szerettem volna megkockáztatni az elvesztését.

Nyolcz teljes hét telt el így és én írtam Abáról, Afrikáról, Amerikáról, Attikáról és bizton reméltem, hogy nemsokára hozzáfoghatok a B betűhöz is. Meglehető sok papírost pusztítottam el s körülbelül egy polcz volt már tele az írásaimmal. Egyszerre aztán vége szakadt a dolognak.

— Vége szakadt?

— Vége. Még pedig éppen ma reggel. Mint rendszeren, tíz óraker be akartam menni a hivatalba, de az ajtó zárva volt s a közepére egy kis fehér kártyalap volt szögezve. Tessék, itt van. Olvassák el az urak.

És felmutatott egy levélpapír nagyságú lapot, a melyre ez volt írva:

A VÖRÖS LIGA

Felozlott

1890. október 9-én.

Sherlock Holmes meg én váltig nézegettük ezt a rövid értesítést, meg a mögötte látható levért kifejezésű arcot és a dolog komikus volta annyira háttérbe szorított minden egyéb megfontolást, hogy mind a ketten harsány kacajra fakadtunk.

— Nem látom, hogy mi van ebben olyan nagyon mulatságos, kiáltott föl a kliensünk, lángoló hajzatának egészen a tövéig elvörösödvé. — Ha az urak nem tudnak egyebet tenni, mint azt, hogy kinevetnek, hát én elmehetek máshova.

— Nem, nem, kiáltott föl Sherlock Holmes visszazökkentve a jámbort a székére, a melyről félig fölállott volt. — A világ minden kincséért sem szeretném elszalasztani ezt a rendkívül érdekes esetet. Igazán meglepően és örvendetesen szokatlan. De ne vegye rossz néven, ha azt mondom, hogy egy kicsit mulatságos is. Mondja meg most kérem, hogy micsoda lépéseket tett, mikor ezt az ajtón találta?

— El voltam hülve, Mr. Holmes. Nem tudtam, hogy mitévő legyek. Azután beszóltam a többi irodákba, de senki sem tudott az egész dologról semmit. Végre bementem a házfelügyelőhöz, a kinek magának is üzlete van a földszinten s kérdeztem tőle, hogy nem tudja-e, mi lett a Vörös ligából. Azt mondta, hogy soha ilyennek hírért sem hallotta. Kérdeztem tőle, hogy ki az a Mr. Duncan Ross. Azt felelte, hogy ez a név egészen új előtte.

— Hát az az úr, a kinek a 4-es szám alatt volt az irodája?

— Azt a vöröshajut gondolja?

— Azt.

— Oh, hiszen azt William Morrisnak hívják. Ügyvéd ember s itt csak ideiglenesen bérelt szobát, a míg az új irodáját rendbehozzák. Tegnap délután hurczolkodott el.

— Hol találhatnám meg?

— Az új irodájában. Itt hagyta nálam a címét. Hol is van csak? Igen... Edward-Street, 17, a Szent-Pál-egyház közelében.

Elindultam a megnevezett címre, de mikor odaérem, ott csak egy fogtechnikai műhelyet találtam és senki sem tudott sem Mr. Willian Morrisról, sem Mr. Duncan Rossról.

— Mit tett ön ekkor? kérdeé Sherlock Holmes.

— Hazamentem a Coburg-Squarere és tanácskoztam a legényemmel. De ő semmikép sem segíthetett rajtam. Csak annyit mondhatott, hogy ha várakozom, majd kapok értesítést posta útján. De ez engem nem elégíthetett ki, Mr. Holmes. Nem akartam küzdelem nélkül elveszíteni egy olyan kitünő állást; így hát, mivel azt hallottam, hogy ön az ilyen szegény, zavarban levő embereknek szívesen ad tanácsokat, egyenesen ide jöttem.

— Nagyon bölcsen tette, viszonzá Sherlock Holmes. Az ön ügye rendkívül figyelemreméltó és én nagyon szívesen fogok vele foglalkozni. Abból, a mit ön nekünk elbeszélt, azt kell következtetnem, hogy ennek az egész dolognak aligha sokkal komolyabb háttere nincs, semmint első tekintetre gondolná az ember.

— Hiszen elég komoly ez így is! mondá Mr. Jabez Wilson. — Havi tizenhat fontot veszíték!

— A mi önt személyesen illeti, viszonzá Sherlock Holmes, nem látom be, hogy önnek valami komoly nehezeltésre lehetne oka e különös és titokzatos szövetkezet ellen. Ellenkezőleg úgy tudom, hogy ön körülbelül harmincz fonttal gazdagabb lett általa, nem is nézve azt, hogy milyen tüzetes ismereteket volt alkalma szerezni minden olyan tárgyról, mely az A betű alá tartozik. Így hát nem vesztétt semmit.

— Igaz, Mr. Holmes. nem vesztéttém. De ki akarom őket nyomozni, hogy megtudjam, kicsodák és mi céljuk volt azzal, hogy engem így megtrátl-

tak, mert világos, hogy megtréfáltak. Igaz ugyan, hogy meglehetősen drága tréfa volt, mert harmincz-két fontjukba került...

— Rajta leszünk, hogy kiderítsük az ön számára ezeket a körülményeket. Először is egy-két kérdést kell önhez intéznem, Mr. Wilson. Az az ön legénye, a ki a Vörös liga hirdetésére figyelmeztette... mennyi idő óta is volt önnél?

— Akkor körülbelül egy hónap óta.

— Hogyan került önhez?

— A hirdetésem alapján, melyet közzétettem.

— Ő volt az egyedüli ajánlkozó?

— Nem; volt legalább tizenkettő.

— Miért fogadta meg épen őt?

— Mert ügyesnek látszott és kevés fizetést kívánt.

— A rendesnek a felét, úgyebár?

— Igenis.

— És milyen a külseje annak a Vincent Spauldingnak?

— Alacsony, zömök, gyors mozdulásu, csupasz képű, ámbár közel jár a harmincz esztendőhöz. A homlokán fehér folt van, mintha leöntötték volna savval.

Sherlock Holmes izgatottan ült föl a székében.

— Mindjárt gondoltam, mondá. — Vette-e észre, hogy a füle ki van furva, mint az asszonyoké, a kik függőt viselnek?

— De igen. Azt mondta, hogy egy vándorezigány furta ki a fülét kisfiu-korában.

— Hm! dönyögött Holmes, újra gondolatokba mélyedve. Most is önnél van még?

— Oh igen, Mr. Holmes. — Épen csak az imént váltam el tőle.

— És mialatt ön a «hivatalban» volt, ellátták az üzletét?

— Semmi panaszom sem lehet. Délelőtt különben sem sok a dolog.

— Eleget tudok, Mr. Wilson. Egy-két nap mulva lesz szerencsém véleményt mondani önnek a dolog-

ról. Ma szombat van s reményem, hogy hétfőre már kisütünk valamit.

Mr. Jabez Wilson hajlongva távozott.

— Nos, Watson, szólt hozzám Sherlock Holmes, mi-
kor egyedül maradtunk, mi véleménye rindezekekről?

— Semmi véleményen sincs, viszonzám őszintén. Szerfölött titokzatos egy história.

— A szabály az, hogy minél titokzatosabb szinezetű valamely dolog, annál egyszerűbbnek és kézzelfoghatóbbnak bizonyul azután, jegyzé meg Sherlock Holmes. — Csak a közönséges, minden jellemzetes vonás nélkül való hétköznapi bűntények azok, a melyek igazán titokzatosak, épen úgy, mint a hogy a legegyszerűbb, kifejezéstelen arczot, a melynek semmi jellemző vonása sincs, lehet legnehezebben fölismer-
De gyorsan kell cselekednem ebben a dologban.

— Hát mit szándékozik tenni? kérdém.

— Rágyujtok, viszonzá Sherlock Holmes. Épen három pipára való probléma ez és kérem önt, kedves doktor, hogy ötven perczig ne szóljon hozzám.

Összegubbaszkodott a zsölléjében; térdét majdnem egészen felhuzva keselyű-formájú orrához és úgy ült ott behunytt szemmel, míg kurta, fekete cserépipája úgy nyult ki a szájából, mint valami különös ragadozó madárnak a csőre.

Már arra a következtetésre jutottam, hogy elaludt, sőt magam is bóbiskolni kezdtem, midőn Sherlock Holmes egyszerre csak felugrott a zsölléjéből, még pedig olyan embernek a taglejtésével, a ki eltökélte magát valamire s letette pipáját a kandalló párkányára.

— A St.-James's Hallban ma délután Sarasate játszik, mondá. — Mit gondol, Watson, nélkülözhetik önt a betegek egy pár órára?

— Ma semmi dolgom sincs. Különben sincs bokros elfoglaltságom soha.

— Akkor hát fogja a kalapját és jöjjön. Először is keresztülmegyünk a Cityn s útközben ehetünk egy kis villásreggelit is. Úgy látom, a programmon sok

a német muzsika, a mi az én izlésemnek jobban megfelel, mint az olasz vagy a francia zene. Benső szemlélődésre készíti az embert s nekem most éppen erre van szükségem.

A földalatti vasuton mentünk el egészen Aldersgateig s egy rövid gyalogséta eljuttatott bennünket a Coburg-Squarere, annak a különös történetnek a színhelyére, a melyet mr. Jabez Wilson nekünk ma elbeszél. Takaros, kicsi, félig uras, félig szegényes tereske volt, melynek négy sor szennyes, kétemele-tes téglapülete kicsiny, körülrácsoszott kertre nyílt, a melyben száraz pázsitok és hervadt borostyán-bokrok küzködtek a füst-terhelte, ellenséges levegővel. Három arany golyó meg egy »Jabez Wilson« feliratú fehér-betűs barna tábla egy háznak a szögletén jelezte, hogy vöröshajú kliensünk hol folytatja a maga üzleti dolgait.

Sherlock Holmes megállott a ház előtt és figyelmesen nézegette, mialatt félig lecsukott szemöldöke alól csak úgy villogott ki a szeme. Azután lassan végigment a házson és vissza, folyvást éles szemmel nézegetve az épületeket. Végre visszatért a zálogos bolt elé s miután botjával kétszer-háromszor erősen rácsapott a kövezetre, odament az ajtóhoz és bezörgetett.

Rögtön egy derült, simára borotvált arcú fiatal ember jött elő, a ki udvariassan kínálta, hogy tessék besétálni.

— Köszönöm, viszonzá Sherlock Holmes, csak azt akartam megkérdezni, hogy hogyan juthatnék el innen a Strandra.

— Jobbra harmadik, balra negyedik utca, felelt rá hamarosan a boltos legény és betette maga után az ajtót.

— Takaros legény, jegyzé meg Sherlock Holmes, a mint tovább mentünk. — Az én vélekedésem szerint Londonnak ő a negyedik legügyesebb embere, a mi pedig a személyes vakmerőséget illeti, nem vagyok benne bizonyos, hogy nem-e inkább a harmadik hely illelne meg. Voltak már vele tapasztalataim.

— Úgy látszik, mondtam én, hogy Mr. Wilsonnak ez a legénye nem lényegtelen szerepet játszik a Vörös liga titokzatos históriájában. Bizonyos vagyok benne, hogy ön csakis azért tudakolta tőle az útát, hogy megnézhesse az arczát.

— Nem az arczát.

— Hát mit?

— A nadrága térdét.

— És mit látott rajta?

— Azt, a mit előre gondoltam.

— Miért titógette botjával a kövezetet?

— Kedves doktorkám, most megfigyeléseket kell tenni, nem pedig társalogni. Mi itt kémeek vagyunk ellenséges földön. A Coburg-Squaret némileg már ismerjük. Lássuk már most a szomszédos területet.

Az az útvonal, a melyre a néptelen Coburg-Square sarkán befordultunk, olyan nagy ellentétben volt a kis térséggel, mint valamely képek a festett oldala a hátával. Egyike volt ez azoknak a fő-ereknek, melyek a City forgalmát északra és nyugatra levezetik. Kettős, szakadatlan áradatban özönlött a forgalom ki és befelé a kocszi-uton, míg a gyalogutak feketék voltak a tovasiető emberektől. A mint a pompás kirakatokat és roppant üzleteket néztük, szinte nehéz volt elképzelni, hogy mindez tőszomszédságában van annak az elhagyatott, néptelen térnek, a melyről az ímént eljöttünk.

— Lássuk csak, mondtá Sherlock Holmes, megállva a sarkon és végignévze az útvonalon, — vissza akarnám idézni az emlékezetembe, hogy odaát hogyan is következnek egymás után a házak. Bogaram már az nekem, hogy pontosan ismerjem Londonnak minden zugát. Ott van először is Mortimer, a dohányárús, azután a kis újság-áruló bolt, a City- és külvárosi bankintézet fiókja, a vegetáriánus vendéglő s végre a Mac Farlane kocsigyári épülete. Ennyiből áll az innesső sor. Most pedig, kedves doktor, hogy itt a dolgunkat elvégeztük, ideje, hogy élvezzünk. Egy sandwich meg egy kis fekete kávé s azután el,

hegedű-országba, a hol csupa édesség, kellem és harmónia minden és a hol nincsenek vöröshajú kliensek, a kik a badarságaikkal zaklatnának bennünket.

Sherlock Holmes barátom nemcsak lelkes zenekedvelő, hanem kitünő hegedűs és nem közönséges tehetségű szerző is volt. Egész délután ott ült a zártszékében, a legtökéletesebb boldogságba merülten, hosszú vékony ujjaival szeliden kísérve a zene ütemét, míg nyájasan mosolygó arca és bágyatag, ábrándos szeme legtávolabbról sem hasonlított ahhoz a vizsgál- és szelindek-termesztető, fáradhatatlan, éleseszű, gyors-kezü fogdmeghez, a kinek a világ ismerte.

Az ő sajátos jellemében felváltva nyilatkozott ez a kettős természet és rendkívüli tudása és éleseszűsége volt úgyyszólván a reakció a költői és szemlélődő hajlam ellenében, mely olykor felülkerekedett benne. Természetének ez a váltakozása a legmozdulatlanabb bágyadtságból a legnyughatatlanabb tevékenységbe sodorta át; és mint igen jól tudtam, Sherlock Holmes akkor volt igazán félelmetes, ha napokon át tétlenül hevert a kanapéján, zenei rögtönzései és kótái között. Ilyenkor szállta meg egyszerre a vadászat mohó szenvedélye s érvényesült bámulatos okoskodó képessége a maga egész ragyogó voltában, úgy hogy az már nem is okoskodás, hanem látnoki telettség volt; és azok, a kik ismerték a rendszerét, szinte áhitattal néztek rá ilyenkor, mint olyan emberre, kinek a tudása túltesz más halandókon.

Midőn tehát a St. James's Hallban annyira belemerülve láttam a zenébe, éreztem, hogy nagy veszedelem fenyegeti azokat, kiknek a fölhajszolására vállalkozott.

— Ön bizonyosan laza akar menni, kedves doktor, mondá, a mint a hangverseny-teremből kijöttünk.

— Igen, ha ön is jónak látja.

— Nekem pedig egy kis dologom lenne, a mely eltart néhány óráig. Ez a Vörös-liga-história igen komoly dolog ám.

— Miért?

— Nem csekély büntett van tervben. De alapos

okom van hinni, hogy még idejekorán gátat vehetünk neki. De az a körülmény, hogy szombat van, egy kicsit bonyolultá teszi a helyzetet. Estére szükségem lesz az ön támogatására.

— Hány órára?

— Tíz óra elég korán lesz még.

— Tíz óraker ott leszek a lakásán.

— Nagyon jól van. És... nézze, doktorkám, nem lehetetlen, hogy egy kis veszedelemmel fogjárnai a dolog; ne sajnálja hát magához venni a szolgálati revolverét. Intett a kezével, sarkán fordult s pillanat alatt eltűnt a sokaságban.

Merem hinni, hogy nem vagyok tompább eszű, mint más felebarátaim, de mindig nyomasztóan nehezedett rám a saját bágyúságom érzete, valahányszor Sherlock Holmes barátommal dolgozom.

Ime most is: halottam mindazt, a mit ő hallott; láttam, a mit ő látott és a szavaiból mégis nyilvánvaló volt, hogy ő tisztán látta nemcsak mindazt, a mi történt, hanem azt is, a mi történni fog, míg én előttem ez egész dolog még folyvást homályos, zavaros, érthetetlenül badar volt.

Mialatt kingtoni lakásomra hazahajtottam, végig gondoltam az egészet, az Encyclopædia Britannica vöröshajú másolójának különös elbeszélésétől kezdve egészen a Coburg-Squareen megejtett helyszíni szemléig, nem hagyva figyelmen kívül azokat a baljós-latú szavakat sem, a melyekkel tőlem Sherlock Holmes elvált.

Miért ez az éjszakai kirándulás és miért vegyek magamhoz fegyvert?

Hová megyünk és mit vagyunk teendők?

Sherlock Holmes olyan célzást ejtett előttem, hogy a zálogkölcsonzónak az a simaképző legénye félelmetes ember, a ki esetleg igen nagy fába vágta a fejszét.

Megkísérlettem, hogy valamiképp megfejtsem ezt az egész rejtvényt, de azután kétségbeesetten mondtam le róla, későbbre hagyva a dolgot s várva, hogy majd az éjszaka meghozza a magyarázatot.

Egy negyed volt tizre, mikor hazulról elindultam s a Hyde-Parkon keresztülágva az Oxford-Streeten át a Baker-Streetbe jutottam. A ház előtt két bérkocsi állott s a mint a folyosóba beléptem, beszélgetés hangjait hallottam felülről.

Fenn aztán, a nappali szobában Sherlock Holmest élénk társalgásba merülve találtam két emberrel, a kiknek egyikében Peter Jones rendőrtisztet ismertem föl; a másik pedig magas, vékony, búsképű ember volt, igen fényes kalappal és rendkívül tisztés kabátban.

— Ah, most már mindnyájan együtt vagyunk! mondá Sherlock Holmes, a mint beléptem s begombolta kabátját, levette a fogasról nehéz vadász-korbácsát. — Watson, úgy hiszem, ismeri Mr. Jonest, a Scotland-Yard kitünő tisztjét? Engedje, hogy bemutassam önt Mr. Merryweathernek, a ki a ma éjjeli kalandunkban kísérőnk lesz.

— Innét együtt megyünk hajtóvadászatra doktor úr, a mint látja, mondá Peter Jones bizalmasan. — Ez a mi tisztelt barátunk remekül tud indítani. Mindaz, a mire szüksége van, csupán egy jól kitanult vizsla, a mely a vadat felhajtani segít.

— Reményilem, nem holmi hitvány nyúl lesz a hajszásnak eredménye, jegyzé meg Mr. Merryweather boszusan.

— Teljesen megbízhatik Mr. Holmesban, uram, mondá a rendőrtiszt, vállveregető elismeréssel. — Neki megvan a maga saját külön módja, a mely — remélem, nem veszi rossz néven a bírálatomat — egy kicsit nagyon is fantasztikus, de sok olyan anyag van benne, a mi képesíténé arra, hogy jó detektív váljék belőle. Nem mondok sokat, ha azt állítom, egyszerű-kétszer, mint például a Sholto-féle eset és az indiai nábob kincse dögében ő közelebb járt a valódi tényálláshoz, mint a hivatalos rendőrség.

— Oh, ha ön így vélekedik Mr. Jones, akkor rendben van minden, nyugodott bele készséggel Mr. Merryweather. — De megvallom, nagyon hiányzik a tarokkpartim. Huszonhét év óta ez első szombati est, hogy nem tarokkozom.

— Ugy hiszem, azt fogja tapasztalni uraságod, mondá Sherlock Holmes, hogy ma sokkal magasabb tételre játszik, mint életében valaha és hogy a játék sokkalta érdekesebb lesz. Nem kevesebb, mint körülbelül harmincezer forintba fog ön ma este játszani; a mi pedig önt illeti, Mr. Jones, éppen azzal az emberrel lesz dolga, a kit régóta óhajt már kézrekeríteni.

— John Clayvel, a gyilkossal, tolvajjal, hamis kártyással és okmányhamisítóval, ugyebár? Fialat emberrel, az Mr. Merryweather, hanem kitünően érti a mesterségét és nagyobb örömmel vasalnám meg kezét-lábát, mint bármelyik zsványét egész Londonban. Nem utolsó ember ám az a John Clay. A nagyapja királyi herczeg volt, maga pedig egyetemet végzett. Az esze éppen olyan éles, mint a milyen fűrge az ujja és habár minduntalan találkozhatnak a nyomai-val, sohasem tudtuk még kézrekeríteni őt magát. Az egyik héten Skótországbán követ el egy nagyobb szabású lopást s a másik héten Cornwallban gyűjt össze nagy pénzüsszeget árvalház építésére. Négy esztendő óta nyomozom már, de még egyetlen egyszer sem láttam.

— Reményilem, lesz szerencsém ma este bemutatnom őt önnek, mondá Sherlock Holmes. — Nekem is volt mr. John Clayvel egy-két apró dolgom és egyetértek önnel abban, hogy ő kelme kitünően érti a mesterségét. . . De most már tiz óra elmúlt és itt az ideje, hogy induljunk. Ha önök ketten az első bérkocsiba ülnek, mi ketten dr. Watsonnal majd utánok megyünk a másodikban.

Sherlock Holmes az egész hosszú úton nem igen volt közlékeny, hanem a kocsi párnáján hátradőlve dudolgatta azokat a dallamokat, a melyeket ma délután a hangversenyen hallott.

Végtelen utcák és sikátorok útvesztőjén robogtunk keresztül, míg végre kiértünk a Farringdon-streetre.

— Most már közel vagyunk, jegyezze meg ekkor Sherlock Holmes. — Ez a Mr. Merryweather igazgatótanácsosa a banknak és személyesen is érdekelve

van a dologban. Jónak láttam azt is, hogy magunkkal hozzuk Peter Jonest. Nem rossz fiú, habár a mesterségében tökéletesen buta. De van egy kétségtelen erénye. Olyan merész és kitartó, mint egy bulldog és olyan szívós, mint a rák, ha ollóját valaminek belevágta. . . De ime itt vagyunk s már várnak reánk.

Ugyanarra a népes útvonalra értünk, a melyen délelőtt jártunk volt. Elbocsátottuk a bérkocsinkat és Mr. Merryweathert követve, végimentünk egy keskeny sikátoron s beléptünk egy oldalajtón. mely előttünk megnyílt. Bent keskeny folyosót találtunk, mely hatalmas vasrácsozathoz vezetett. Ez is megnyílt s most lementünk egy csigalépcsőn, melynek az aljában másik hatalmas rács volt.

Mr. Merryweather megállott, hogy meggyújtson egy lámpást s aztán levezetett bennünket egy szűk, földszagú folyosón s miután kinyitott egy harmadik ajtót, beléptünk egy rengeteg, boltozatos tregbe, vagyis pinczébe, melynek a falain köröskörül nagy vesszőfonatú kasok és ládák voltak felhalmozva.

— Felülről ezek nem könnyen hozzáférhetők, jegyzé meg Sherlock Holmes, a mint föltartotta a lámpást és körülnézett.

— Alulról sem, viszonzá Mr. Merryweather, botjával megdöngetve a pincze padját borító kőlapokat.

— Szent Isten, miért van ilyen kongó, üres hangja? kiáltott föl, meglepetten nézve körül.

— Komolyan föl kell kérnem, hogy egy kicsit nyugodtabban és csöndesebben viselje magát, mondá Sherlock Holmes szigorúan. — Már ezzel is körülbelül veszélyeztette egész vállalkozásunknak a sikerét. Sziveskedjék most, kérem, leülni valamelyik ládára és ha szabad kérnem, ne avatkozzék semmibe.

A büsképű komoly Mr. Merryweather felült egy kosár tetejére, sértődöttség kifejezésével az arczán, míg Sherlock Holmes letérdelt a köpadozatra s a lámpás, meg egy nagyító-üveg segítségével vizsgálgatni kezdte a kövek közt mutatkozó hasadékokat.

Pár másodperc elég volt ahhoz, hogy megtalálja azt, a mit keresett, mert azonnal felugrott és zsebébe dugta a nagyító-üveget.

— Legálább is egy óránk van még hátra, mondá, — mert alig tehetnek bármit is, míg a jámbor Mr. Jabez Wilson le nem fekszik. De akkor aztán egy perczet sem fognak veszíteni, mert minél hamarább végzik el a dolgukat, annál több idejük lesz az elmenekülésre. Mi most, kedves doktor — a mint bizonyára már is kitalálta — a legelsőrangú londoni bankok egyikének a pinczében vagyunk. Mr. Merryweather az igazgatótanács elnöke s ő meg fogja önnek magyarázni, hogy igen alapos csk van reá, hogy London legvakmerőbb gonosztevői kiválóan érdeklődjenek e pillanatban ez iránt a pincze iránt.

— A francia aranyaink miatt, suttagó a vezérigazgató. — Több oldalról figyelmeztettek bennünket, hogy merénylet lehet készülöben.

— A francia aranyaik miatt?

— Igen. Pár hónappal ezelőtt gyarapítani kívántuk az érczkészletünket s e végre a francia banktól harmincezer napoleont kértünk kölcsön. Köztudomású lett, hogy mi azt a küldeményt ki sem bontottuk s most is úgy hever a pinczékben, a hogy megérkezett. Ebben a kosárban, a melyen ülök, van két ezer napoleon, ólomlemezek közé csomagolva. A tartalékunk most sokkal nagyobb, mint a mennyit egy-egy fiók-intézetünkben tartani szoktunk s az igazgatótanácsban aggodalmak is nyilvánultak e miatt.

— A melyek nagyon igazoltak voltak, jegyzé meg Sherlock Holmes. — És most itt az ideje, hogy megállapítsunk tervünket. Úgy vélekedem, hogy egy óra múlva törésre fog kerülni a dolog. Addig, Mr. Merryweather, le kell takarnunk azt a lámpást.

— És a sötétben ülnünk?

— Sajnos, de úgy van. Hoztam a zsebemben egy csomó kártyát és azt hittem, hogy mivel éppen négyen vagyunk, ön mégsem fogja elveszteni a tarokkpartieját. De úgy látom, hogy az ellenség készülö-

dései annyira előrehaladtak, hogy nem lehet megközölköztatnunk a világitást. Most mindenek előtt a hadzállásainkat kell megválasztanunk. Vakmerő emberek azok s jóllehet mi előnyben vagyunk felettök, kárt tehetnek bennünk, ha nagyon jól nem vigyázzunk magunkra. En e mögött a kosár mögött fogok állani, önök pedig huzódjának amazok mögé. Azután, ha rájok vetem a fényugarat, siessenek elő. Ha lőnek, akkor Wattson, puffantsa le őket a legnagyobb hidegverrel.

Elővettem a revolveremet s felhúvza letettem magam elibe arra a ládára, a mely mögé huzódtam. Sherlock Holmes rátolta a bádog-lemezt a lámpása üvegére és vak homályban hagyott bennünket olyan tökéletes sötétségben, a milyenben még sohasem éreztem magamat. A forró pléhnek a szaga jelezte, hogy a lámpás folyvást ég és minden pillanatban világosságot lövellhet szét. Reám nézve, mivel az idegeim a várakozástól túl voltak feszülve, valami nyomasztó és lenyűgöző volt ebben a hirtelen homályban s a pincze hideg, nyirkos levegőjében.

— Csupán egy útjuk van a visszavonulásra, suttogá Sherlock Holmes, vagyis keresztül a Wilson házán a Coburg-Squarere. Reményelem, Jones, úgy intézkedett, a mint mondtam?

— Egy biztosom és két rendőröm várakozik ott a ház előtt.

— Akkor el van tömve minden lyuk. Most pedig legyünk csöndesen és várakozzunk.

Milyen hosszúnak tetszett az az idő! Jegyzeteink utólagos összehasonlításából kitűnt, hogy mindössze öt negyedóra volt, de nekem úgy tetszett, mintha már az egész éjszaka is elmúlt volna s otkünn hajnalodnék.

A tagjaim fáradtak és merevek voltak, mert félttem változtatni a helyzetemet, de az idegeim meg voltak feszülve s a hallásom olyan éles volt, hogy nem csupán hallhattam társaimnak a lélekzetvételét, hanem meg tudtam különböztetni a természetes Jones

mélyebb, hevesebb lélekzését a bankigazgató vékony, sóhajtozó lehelletétől.

Helyemről a láda fölött átpillanthattam a padozatra. Egyszerre csak piczinyke fény villant a szemembe.

Eleinte csak olyan volt az, mintha szikra hullott volna a kövezetre, de azután nyulni kezdett és sárga vonallá fejlődött s egyszerre csak, minden előzetes jel nélkül, nyilás szakadt a padozatban s egy kéz jelent meg, — fehér, csaknem nőies kéz, mely abban a kis fénykörben jobbra-balra tapogatózott.

Egy-két másodpercig a kéz a maga mozgó, tapogatózó ujjával, kinyult a padozathból, de azután ép olyan hirtelen tűnt el, mint a hogy megjelent volt, és ismét sötét lett minden. Csupán az az egy szikra maradt meg a kőlapok közt való hasadéokban.

A kéz eltűnése azonban csak pillanatnyi volt. Egy rándítással és annak megfelelő öblös hanggal, a lapos, fehér kőlapok egyike kifordult s négyzetletű nyilás tátongott a helyén, melyből egy lámpának a világossága áradt ki.

A nyilás szélén simára borotvált, fiatalos arc kandikált ki, mely fürkészve nézett körül, azután a nyilás két szélére két kéz támaszkodott s a fej kiemelkedett vállig, inajd derékig s végre a test feltérddel állott a kövön.

A következő pillanatban az egész ember künn volt már a lyukból s huzott föl maga után egy másik embert, a ki szintolyan fürge és alacsony volt, mint ő, halvány arccal és feltűnően vörös hajjal.

— Tiszta a levegő, suttogá az első. Itt van-e a véső, meg a zsák? Nagy ég! Hamar, Archie, hamar, vissza! a többi az én dolgom!

Sherlock Holmes ugyanis előregrott volt és gal-léron ragadta az embert. A másik ezalatt leugrott a nyilásba s én ruhaskadásnak a hangját hallottam, a mint Jones utánakapott s beleragadt a kabátja szárnyába.

A világosságban egy revolvernek a csöve fénylett, de Sherlock Holmes vadászorbácsának a nyele le-

csapott arra a kézre, mely a fegyvert fogta s a revolver lekoppant a kőcöckákra.

— Mindhiába, John Clay, mondá Sherlock Holmes barátságosan, itt már nem használ semmi.

— Úgy látom magam is, felelt a másik a legnagyobb hidegvérrel. Úgy gondolom, hogy a pajtásomnak sikerült a dolga, ámbár látom, hogy a kabátja szárnyát elcsípték.

— A tulsó ház előtt három ember várja, mondá Sherlock Holmes.

— Oh igazán? Úgy látszik uraságod, nagyon alaposan csinálta meg a dolgát. Fogadja elismerésemet.

— Maga meg az enyémet, viszonzá Sherlock Holmes. Az a maga Vörös ligája pompás eszme volt és tökéletesen új.

— A czimboráját mindjárt viszontláthatja, szolt most Peter Jones. Ő gyorsabban tud lemászni a lyukakon, mint én. Tartsa csak ide a kezét, hadd kapcsoljam rá a pereczeimet.

— Jobb szeretném, ha nem nyúlna hozzám azzal a mocskos kezével, mondá a foglyunk, a mint a bilincs a két kezén csörgött. — Maga talán nem is tudja, hogy nekem királyi vér van az eremben. Ne sajnáljon hát tisztességesen megurazni és udvariasan beszélni velem, ha megszólít.

— No jó, viszonzá Jones, előbb nagyot nézve, azután vállat vonva. — Tetszenék talán uraságodnak fölsétálni velünk a lépcsőn? Künn van a kocsink, amin méltóságodat elszállítjuk a rendőrségre.

— Ez már tisztességes hang, mondá John Clay derülten.

Azzal gavallérosan meghajtotta magát mind a hárunk előtt és nyugodtan ballagott kifelé a rendőrtiszttel.

— Igazán, Mr. Holmes — mondá a vezérigazgató, a mint fölfelé mentünk utánok mi is — nem is tudom, hogy a bank hogyan hálálhatja meg önnek ezt a szolgálatot. Semmi kétség, hogy ön nemcsak fölfedezte, hanem a leghathatósabb módon megakadá-

lyozta a legvakmerőbb bank-kirablások egyikét a melyekről valaha hallottam.

— Ennek a John Claynek volt nálam egy kis rovása, a melyért vissza akartam neki adni a kölcsönt, mondá Holmes. — Némi kis költségem volt ezzel a dologgal, melynek megtérítését elvárom a banktól, de különben bőven meg vagyok jutalmazva azzal, hogy olyan tapasztalatot tettem, mely sok tekintetben egyetlen a maga nemében, meg azzal, hogy a Vörös liga rendkívül érdekes történetét hallattam.

— Lássa, Watson, magyarázta aztán Sherlock Holmes, a mint a kora reggeli órákban a lakásán ültünk és szürcsöltük a szóadás szeszt, az első pillanattól fogva szembezőkő volt, hogy annak a meglehetősen fantasztikus Vörös liga-féle hirdetésnek, meg aztán az Encyclopædia Britannica haszontalan másolatának semmi más czélja nem lehet, mint az, hogy Mr. Jabez Wilson mindennap egy pár órára félre legyen téve az útból. Különös módja volt ez a házigazda eltávolításának, de jobbat igazán nehéz lett volna kitalálni. A John Clay leleményes eszének ezt a gondolatot kétségtelenül czinkostársának a vörös haja sugalmazta. A heti négy font természetesen csak arra való volt, hogy a jámbor zálogost annál biztosabban csábítsa és lekösse és mi volt az nekik, a kik ezekhez reméltek általa jutni.

Közvéteszik a hirdetést: az egyik gazember tartja az ideiglenes "irodát", a másik pedig ösztökéli a kiszemelt embert, hogy jelentkezék s azután gondoskodnak róla, hogy mindennap egész délelőtt távol legyen a lakásától. Attól a pillanattól fogva, hogy erről a félfizetéssel beszegődött boltoslegényről hallottam, bizonyosnak látszott előttem, hogy komoly okának kellett lennie ez állás megszerzésére és megtartására.

— De hogyan tudta kitalálni, hogy micsoda oka volt rá?

— Ha asszonyok lettek volna a házban, közönséges szerelmi kalandot gyanítottam volna. Erről azon-

ban itt szó sem lehetett. Mr. Jabez Wilsonnak kicsiny az üzlete és semmi olyan nincs a házban, a mi ily nagy előkészületet és akkora költséget, a milyen Mr. Wilsonért verték magukat, igazolt volna. Tehát olyan valaminek kellett lenni, a mi a házon kívül keresendő. De mi lehet az? Eszembe jutott a boltoslegénynek a fotografia iránt való különös előszere-tete és az a szokása, hogy minduntalan leszaladgált a pinczébe... A pincze! Itt volt hát a bonyolult csomó vége. Tudakoztattam e titokzatos legény felől s megtudtam, hogy London egyik legagyafurttabb és legvakmerőbb gonosztevőjével van dolgom. Az a fizkó csinál valamit a pinczében — valamit, a mi hónapokon át naponkint több órai munkát kíván. Mi lehet az?

Nem gondolhattam egyebet, mint azt, hogy alag-utat váj valamelyik másik házba.

Idáig jutottam az okoskodásomban, mikor elmen-tünk együtt a Coburg-Squarere. Ön csodálkozott azon, hogy botommal megveregtettem a kövezetet. Arról akartam meggyőződést szerezni, hogy a pincze a ház elején vagy hátsó részében van-e. Elöl nem volt. Ekkor kopogtattam aztán be s a mint reméltem volt, maga a legény jött ki. Volt már egymással bajunk többször is, de még nem láttuk egymást. A képét alig is néztem meg. A térdét akartam látni. Ön is bizonyosan észrevette, hogy milyen kopott, rüncös és piszkos volt térdben a nadrágja, világosan elárulva a hosszas földmunkát. A kérdés csak az volt már most, hogy mi célja lehetett annak a munkának. A tér sarkán befordulva, láttam, hogy a bank fiók-épülete összeér vöröshajú barátunknak a házával s éreztem, hogy most már megfejtettem az egész rejtvényt.

Mikor ön a hangverseny után hazament, én a titkos rendőrséghez s onnan a bank vezérigazgatójához siettem és az eredmény az lett, a minek ön is szemtanuja volt.

— De hogyan tudta ön azt, hogy éppen ma este tesszik meg a kísérletet? kérdém.

— Minthogy a liga irodáját becsukták, ez annak a jele volt, hogy többé nincs szükségök a Mr. Jabez Wilson távollétére — más szóval, hogy az alagutjok már készen van. Fontosnak kellett azonban lenni reájok nézve, hogy mihamarább használgák is fel, mert fölfedezik, vagy pedig ők nem találnak majd a pinczében semmit. A szombat est legjobban megfelelhetett céljoknak, mert így két egész napjuk lehetett az elmenekülésre. Mindez okokból biztosra vettem, hogy ma este ott lesznek.

— Gyönyörűen eszelte ki, kiáltottam föl leplezetlen csodálattal. — Mily hosszú lánczolata ez az okosko-dásnak, és mégis milyen tökéletes!

— Multságom telt benne, viszonzá Sherlock Hol-mes ásitva. — mert bár rövid időre, de kiragadott az élet unalmas hétköznapiságából. S nekem mindig csak ez a célom.

Szolgalat teljesítés közben elestek.

Nyikora Sándor őrmester, a m. kir. IV. sz. csendőrkerület állományából, 1895. évi július hó 15-én Ökörmezőn.

Szász János őrsvezető és

Kalderár György csendőr a m. kir. II. sz. csendőrkerület állományából 1895. évi július hó 13-án Ozorán.

Esküjükhöz hűen és fogadalmukat betöltve mint jó katonák estek el, legyen emlékü a bajtársi kegyelet által megörökítve!

Tevékenységi kimutatás

a csendőrkerületekben az 1894. évben teljesített
közbiztonsági szolgálatokról.

A büntettek és vétségek megnevezése	A csendőr-kerület száma						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
Fel ségsértés:							
előfordult } eset	9	.	.	4	1	1	15
kiderített } eset	9	.	.	4	1	1	15
letartóztatott } egyén	8	.	.	2	.	.	10
feljelentett } egyén	2	.	.	2	1	1	6
A király, a királyi ház tagjainak bántalmazása, a király megsértése:							
előfordult } eset	3	.	.	.	5	.	8
kiderített } eset	3	.	.	.	5	.	8
letartóztatott } egyén	2	.	.	.	1	.	3
feljelentett } egyén	1	.	.	.	4	.	5
A hűtlenség:							
előfordult } eset	.	.	1	.	2	.	3
kiderített } eset	.	.	1	.	2	.	3
letartóztatott } egyén	.	.	1	.	3	.	4
feljelentett } egyén	1	.	1
A lázadás:							
előfordult } eset	.	.	1	.	.	.	1
kiderített } eset	.	.	1	.	.	.	1
letartóztatott } egyén
feljelentett } egyén	.	.	1	.	.	.	1
A hatóságok, országgyűlési tagok, vagy hatósági közegek elleni erőszak:							
előfordult } eset	39	42	41	57	37	25	241
kiderített } eset	39	42	41	57	37	24	240
letartóztatott } egyén	55	30	45	47	37	14	228
feljelentett } egyén	42	15	70	84	71	89	371

A büntettek és vétségek megnevezése	A csendőr-kerület száma						Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
Az alkotmány, a törvény, a hatóságok vagy hatósági közegek elleni izgatás:							
előfordult } eset	50	6	17	5	3	31	112
kiderített } eset	50	2	17	5	3	31	108
letartóztatott } egyén	42	.	21	1	3	4	71
feljelentett } egyén	79	4	26	12	1	59	181
A magánosok elleni erőszak:							
előfordult } eset	19	11	21	32	29	31	143
kiderített } eset	19	11	21	31	29	31	142
letartóztatott } egyén	8	1	5	11	21	.	46
feljelentett } egyén	73	13	36	92	89	59	362
A polgárok választási joga ellen elkövetett büntettek és vétségek:							
előfordult } eset	.	.	3	.	.	3	6
kiderített } eset	.	.	3	.	.	3	6
letartóztatott } egyén	.	.	4	.	.	4	4
feljelentett } egyén	.	.	3	.	.	3	6
A vallás és annak szabad gyakorlata elleni büntettek és vétségek:							
előfordult } eset	1	1	.	2	3	2	9
kiderített } eset	1	.	.	2	3	2	8
letartóztatott } egyén	.	1	1
feljelentett } egyén	1	.	.	3	3	2	9
A személyes szabadságnak a házjognak, továbbá a levél- és távirdatitoknak közhivatalnok általi megsértése:							
előfordult } eset	2	4	7	.	.	1	14
kiderített } eset	2	4	7	.	.	1	14
letartóztatott } egyén	.	.	2	.	.	.	2
feljelentett } egyén	4	6	9	.	.	1	20

A büntettek és vétségek megnevezése	A csendőr-kerület száma						összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	

A pénzhamisítás:							
előfordult	7	31	8	10	.	36	92
kiderített	7	28	8	9	.	35	87
letartóztatott	5	41	7	5	.	90	148
feljelentett	5	28	7	8	.	45	93
A hamis tanúzás és hamis eskü:							
előfordult	2	.	2	1	.	.	5
kiderített	2	.	2	1	.	.	5
letartóztatott	1	1
feljelentett	1	.	2	1	.	.	4
A hamis vád:							
előfordult	1	4	5	1	.	5	16
kiderített	1	4	5	1	.	5	16
letartóztatott	1	1
feljelentett	1	4	5	1	.	4	15
A szemérem elleni bűntettek és vétségek:							
előfordult	14	43	33	21	29	32	172
kiderített	14	42	31	21	29	32	169
letartóztatott	9	36	13	7	10	18	93
feljelentett	10	26	30	20	27	30	143
Kettős házasság:							
előfordult	2	1	.	1	1	.	5
kiderített	2	1	.	1	1	.	5
letartóztatott	3	3
feljelentett	1	1	.	3	1	.	6
A családi állásra vonatkozó bűntettek és vétségek:							
előfordult	1	3	5	24	.	1	34
kiderített	1	3	4	23	.	1	32
letartóztatott	1	1	.	10	.	.	12
feljelentett	.	4	4	15	.	1	24
A rágalmazás és becsületsértés:							
előfordult	7	20	48	23	23	16	137
kiderített	7	20	48	23	23	16	137
letartóztatott	2	.	3	.	3	7	15
feljelentett	5	23	71	30	27	23	179

A büntettek és vétségek megnevezése	A csendőr-kerület száma						összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	

Az ember élete elleni bűntettek és vétségek:							
előfordult	240	340	169	167	220	223	1359
kiderített	230	328	151	161	205	202	1277
letartóztatott	271	315	136	122	152	212	1208
feljelentett	189	155	85	77	155	130	791
A párviadal:							
előfordult	.	1	2	2	1	.	6
kiderített	.	1	2	2	1	.	6
letartóztatott
feljelentett	.	2	7	4	4	.	17
A testi sértés:							
előfordult	853	884	1137	1524	661	656	5715
kiderített	847	856	1129	1521	656	641	5650
letartóztatott	563	368	269	309	182	265	1956
feljelentett	1073	932	1716	2362	970	829	6882
A közegészség elleni bűntettek és vétségek:							
előfordult	51	14	104	.	12	365	546
kiderített	51	14	104	.	10	363	542
letartóztatott	.	1	3	.	8	1	13
feljelentett	80	18	107	.	11	465	681
A személyes szabadságnak megsértése magán személyek által:							
előfordult	2	12	3	.	.	.	17
kiderített	2	12	3	.	.	.	17
letartóztatott	.	3	3
feljelentett	2	24	7	.	.	.	33
A levél- és távsürgönytítok megsértése magán személyek által:							
előfordult	1	1	2
kiderített	1	1	2
letartóztatott	1	.	1
feljelentett	3	3

A büntettek és vétségek megnevezése	A csendőr-kerület száma						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	összesen
A titok tiltott felfedezése:							
előfordult } eset	.	.	1	.	.	.	1
kiderített } eset	.	.	1	.	.	.	1
letartóztatott } egyén
feljelentett } egyén	.	.	1	.	.	.	1
A magánlaknak megsértése magán személyek által:							
előfordult } eset	42	42	47	52	53	18	254
kiderített } eset	42	42	46	52	53	18	253
letartóztatott } egyén	18	10	3	4	7	3	45
feljelentett } egyén	46	43	73	116	113	41	332
A lopás:							
előfordult } eset	2688	2577	3595	3341	3570	2839	18650
kiderített } eset	2548	1612	2826	2904	2694	2114	14698
letartóztatott } egyén	1487	1109	1001	1028	1212	1567	7404
feljelentett } egyén	2205	1956	3205	3608	2810	1540	15324
A rablás és zsarolás:							
előfordult } eset	183	136	167	168	100	56	810
kiderített } eset	177	114	154	162	90	53	750
letartóztatott } egyén	245	135	110	156	120	88	854
feljelentett } egyén	50	70	133	143	71	62	529
A sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés:							
előfordult } eset	46	40	62	47	31	16	242
kiderített } eset	46	38	62	47	29	16	238
letartóztatott } egyén	11	10	15	17	7	12	72
feljelentett } egyén	49	44	66	45	25	6	235
A jogtalan elsajátítás:							
előfordult } eset	51	72	106	101	84	55	469
kiderített } eset	51	69	106	101	84	54	465
letartóztatott } egyén	.	1	5	4	6	4	20
feljelentett } egyén	60	73	124	205	91	74	627
Az orgazdaság és bűnpártolás:							
előfordult } eset	166	96	203	218	406	323	1412
kiderített } eset	166	96	203	218	405	293	1181
letartóztatott } egyén	61	31	13	14	29	88	236
feljelentett } egyén	203	104	267	371	517	366	1838

A büntettek és vétségek megnevezése	A csendőr-kerület száma						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	összesen
A család:							
előfordult } eset	73	81	77	44	33	85	363
kiderített } eset	73	79	74	44	30	80	380
letartóztatott } egyén	46	32	36	14	18	50	196
feljelentett } egyén	46	50	62	43	16	53	270
Okirat-hamisítás:							
előfordult } eset	9	25	13	16	15	28	106
kiderített } eset	9	25	13	16	15	28	106
letartóztatott } egyén	14	29	10	7	11	28	99
feljelentett } egyén	3	67	12	15	16	14	127
Orvosi és községi hamis bizonyítványok kiállítása és használása:							
előfordult } eset	.	4	1	.	1	.	8
kiderített } eset	.	4	1	.	1	.	8
letartóztatott } egyén	.	4	6
feljelentett } egyén	.	.	1	.	1	.	2
Bélyeghamisítás:							
előfordult } eset	.	1	3
kiderített } eset	.	1	3
letartóztatott } egyén	.	1	4
feljelentett } egyén
A csalárd és vétkes bukás:							
előfordult } eset	1	1	2
kiderített } eset	1	1	2
letartóztatott } egyén
feljelentett } egyén	.	.	235	.	1	1	2
Más vagyonának rongálása:							
előfordult } eset	173	137	218	194	129	88	939
kiderített } eset	171	130	212	190	124	82	909
letartóztatott } egyén	27	17	6	7	22	6	85
feljelentett } egyén	205	122	445	337	238	137	1484
A gyújtogatás:							
előfordult } eset	495	638	409	1301	992	238	4073
kiderített } eset	419	426	277	859	493	138	2612
letartóztatott } egyén	133	89	64	88	49	49	472
feljelentett } egyén	371	477	248	792	629	115	2632

A büntettek, vétségek és kihágások megnevezése	A csendőr-kerület száma						Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	

Vízáradás okozás:							
előfordult } eset	.	1	.	.	.	1	2
kiderített } eset	.	1	.	.	.	1	2
letartóztatott } egyén	1	1
feljelentett } egyén	.	2	2

Vaspályák, hajók, táv-irdák megrongálása s egyéb közbizt. v. veszélyes cselekmények:							
előfordult } eset	14	1	11	4	12	5	47
kiderített } eset	13	1	10	4	9	5	42
letartóztatott } egyén	5	.	2	2	3	1	13
feljelentett } egyén	22	1	12	3	34	17	89

A foglyok megszökése:							
előfordult } eset	3	2	.	.	2	1	8
kiderített } eset	3	2	.	.	2	.	7
letartóztatott } egyén	1	.	.	.	1	.	2
feljelentett } egyén	7	4	.	.	1	1	13

A fegyveres erő elleni büntettek és vétségek:							
előfordult } eset	68	19	14	1	10	13	125
kiderített } eset	68	19	14	1	10	13	125
letartóztatott } egyén	68	18	16	.	10	11	123
feljelentett } egyén	3	1	2	1	1	5	13

Az állam elleni kihágások:							
előfordult } eset	46	154	127	.	5	16	348
kiderített } eset	46	154	125	.	5	16	346
letartóztatott } egyén	3	4	3	.	.	.	10
feljelentett } egyén	81	236	156	.	12	8	493

A hivatali és ügyvédi büntettek és vétségek:							
előfordult } eset	6	1	.	.	2	.	9
kiderített } eset	6	1	.	.	2	.	9
letartóztatott } egyén
feljelentett } egyén	6	3	.	.	7	.	16

A kihágások megnevezése	A csendőr-kerület száma						Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	

A hatóságok és a köz-csend elleni kihágások:							
előfordult } eset	291	63	284	98	356	462	1554
kiderített } eset	291	63	284	98	356	462	1554
letartóztatott } egyén	16	4	5	15	13	8	61
feljelentett } egyén	753	95	547	256	637	1083	3371

A vallás és annak szabad gyakorlata elleni kihágások:							
előfordult } eset	12	.	3	17	190	7	229
kiderített } eset	12	.	3	17	190	7	229
letartóztatott } egyén	8	.	.	.	1	2	11
feljelentett } egyén	15	.	7	45	296	12	375

Pénz és értékpapírok hamisítására vonatkozó kihágások:							
előfordult } eset	5	1	14	7	2	5	34
kiderített } eset	5	1	14	7	2	4	33
letartóztatott } egyén	5	.	5	.	.	12	22
feljelentett } egyén	2	1	15	9	2	1	30

A családi állás elleni kihágások:							
előfordult } eset	.	2	.	.	3	.	5
kiderített } eset	.	2	.	.	3	.	5
letartóztatott } egyén
feljelentett } egyén	.	3	.	.	4	.	7

A közbiztonság elleni kihágások:							
előfordult } eset	494	548	536	136	1252	930	3896
kiderített } eset	491	494	535	136	1252	929	3837
letartóztatott } egyén	61	146	170	160	1665	356	2558
feljelentett } egyén	579	425	684	22	363	817	2890

A közrend és közszemérem elleni kihágások:							
előfordult } eset	582	639	638	842	1798	619	5118
kiderített } eset	582	637	638	842	1797	618	5114
letartóztatott } egyén	5	48	37	19	105	15	229
feljelentett } egyén	901	970	1157	2295	3189	953	9465

A kihágások megnevezése	A csendőr-kerület száma						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
Szerencsejáték által elkövetett kihágások:							
előfordult } eset	108	99	104	25	218	85	639
kiderített } eset	108	99	104	25	218	85	639
letartóztatott } egyén	.	.	1	.	6	2	9
feljelentett } egyén	257	293	136	104	381	249	1420
A közegészség és testi épség elleni kihágások:							
előfordult } eset	121	79	282	335	1201	483	2501
kiderített } eset	119	79	281	335	1201	483	2498
letartóztatott } egyén	.	.	4	8	18	.	30
feljelentett } egyén	185	91	506	830	3099	738	5449
A tulajdon elleni kihágások:							
előfordult } eset	148	99	64	134	1455	479	2379
kiderített } eset	148	99	64	134	1455	478	2378
letartóztatott } egyén	20	6	26
feljelentett } egyén	222	115	91	282	3012	556	4278

Az 1894. év folyamán teljesített egyéb szolgálatok.

A különféle szolgálatok megnevezése	A csendőr-kerület száma						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
Rendes szolgálat	22367	16522	19709	16629	17195	19817	112239
Ellenőrző szolgálat	9427	8699	8867	9536	9563	9929	56021
Nyomozó-szolgálat	2422	3433	5628	3220	3965	4616	23284
Helyi-járőr szolgálat	6023	2368	3540	6711	9228	5812	33682
Uti-járőr szolgálat	3906	2304	3916	2785	3306	2813	18830
Találkozási járőr szolgálat	494	473	394	351	603	737	3057
Letartóztatás felszólítás folytán	2822	464	808	1460	1807	333	7744
Segély-szolgálat	2331	1161	1388	1908	1520	1137	9445
Rabkiséreti őrizet	3197	1554	1282	2378	2287	1797	12495
Elővezetés	600	538	1447	468	2310	740	6103
Egyéb felszólított szolgálat	2715	2212	3283	5664	4783	3913	22570
Éjjeli őrk ellenőrzése	23801	26825	20945	42648	32103	31146	177568
Gödöllői királyi lak körüli ügyelet	.	.	365	.	.	.	365
Vasuti- és hajó-ügyelet	3016	3729	3673	4861	4545	4084	24108
Vásár és bucsuügyelet	2094	2090	1851	1967	2179	3510	13691
Folyamátkeelési ügyelet	.	505	459	20	6	226	1216
Fürdőhelyi-ügyelet	455	618	218	1266	1775	986	5318
Nemzetközi indóház és belépő állomási ügyelet	691	.	.	.	1	.	692
Határszéli ügyelet	607	851	.	.	884	201	2543
Határszéli őrházaszolgálat	1271	1271
Postafedezet	430	415	120	148	41	514	1668
Személyfedezet	9	21	205	10	4	2	251
Hullafedezet	27	5	14	3	4	2	53